

Täysistunto

Tiistai 15.3.2022 klo 13.59—15.49

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 15.49.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (13.59—15.42) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.42—15.49).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 22/2022 vp.

2.2. Kansalaisaloitteet

Eduskunnalle on 11.3.2022 toimitettu kansalaisaloite KAA 5/2022 vp: Kaikki metsästysraudat kiellettävä lailla.

3. Ajankohtaiskeskustelu ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilanteesta

Keskustelualoite KA 5/2022 vp

Keskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 3. asiana käydään ajankohtaiskeskustelu ulko- ja turvallisuuspoliittisesta tilanteesta.

Pääministerille ja puolustusministerille varataan mahdollisuus alustaa keskustelua viiden minuutin mittaisilla puheenvuoroilla. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja, jotka ovat minuutin mittaisia. Vastauspuheenvuorot varataan täysistunnossa V-painikkeella. Keskusteluun varataan aikaa noin 45 minuuttia. — Mennään keskusteluun. Pääministeri Marin, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Keskustelu

14.01 **Pääministeri Sanna Marin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjä jatkaa Ukrainassa hyökkäystään kovin seurauksin ukrainalaisille. Laaja kansainvälinen yhteisö on tuominut Venäjän sotatoimet selkeästi ja voimakkaasti.

Talvisodan päättymisen vuosipäivää vietettiin sunnuntaina. Mekin taistelimme itsenäisyytemme puolesta, ja nyt samassa tilanteessa ovat Ukrainan kansalaiset. Lukuisat suomalaiset antavat apua Ukrainalle. Suomesta lähteneet suojavarusteet, lääkintätarpeet ja aseet ovat jo ukrainalaisten käytössä heidän puolustaessaan hyökkääjää vastaan. Venäjän ainoa ystävä Euroopassa löytyy Valko-Venäjän johdosta, jonka toimet Ukrainaa vastaan ovat tuomittavia nekin.

Avainasemassa on presidentti Vladimir Putin. Eri maiden johtajat tasavallan presidentti Sauli Niinistöä myöden ovat pyrkineet saamaan hänet päättämään sodan. Venäjän puheilla, tulivatpa ne miltä tasolta tahansa, ei ole kuitenkaan ollut tähän asti tekemistä aitojen rauhanpyrkimysten kanssa.

Euroopan unionin johtajat kokoontuivat viime viikon lopulla Versaillesissa. Vaadimme Venäjää lopettamaan sotatoimet välittömästi ja ehdoitta. Sotarikoksiin syyllistyneet tuliaan saattamaan vastuuseen. Tulemme nopealla aikataululla vielä voimistamaan pakotteita, joilla on jo nyt tuntuva vaikutus Venäjän talouteen.

Euroopan unioni tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja alueellista koskemattomuutta. Lähetimme Versaillesista toivon viestin ukrainalaisille: Ukraina kuuluu eurooppalaiseen perheeseemme. Ukraina on jättänyt hakemuksensa Euroopan unionin jäseneksi, ja saamme siitä komissiolta asiaankuuluvan lausunnon. Samalla voimistamme tukeamme Ukrainalle.

Versaillesin epävirallinen Eurooppa-neuvosto osoitti, että unioni on tarvittaessa yhtenäinen, nopea ja päättäväinen. Versaillesissa korostui yhteisymmärrys siitä, että solidaarisuudella on entistä suurempi merkitys Euroopalle. Suomi on aktiivinen, jotta Euroopan unionin yhteinen avunantovelvoite on uskottava ja tehokas. Teemme tässä läheistä yhteistyötä Ruotsin kanssa.

Valtaosa EU:n jäsenvaltioista perustaa puolustuksensa Naton turvakuuseen, pelotteen ja yhteiseen puolustukseen. Emme ole EU:ssa luomassa päällekkäisiä ratkaisuja Naton kanssa, vaan EU:n ja Naton välinen yhteistyö on voimavara ja välttämättömyys. Tulemme investoimaan EU:n puolustuskykyyn enemmän, tiivistämään yhteistyötä esimerkiksi kyberturvallisuudessa ja etsimään kannustimia yhteishankkeisiin. Totesimme kokouksessamme viime viikolla, että meidän tulee voida käyttää EU:n keinovalikoimaa tehokkaammin hybridisodankäyntiin varautumiseksi. Meidän tulee vahvistaa EU:n teknologista ja teollista pohjaa myös puolustuksen alalla, ja komission puolustuspaketti antaa hyvät lähtökohdat tälle työlle.

Edessämme on vielä keskustelu siitä, miten Euroopan unioni löytää resurssit aloitettuun työhön. Keinojen tulee löytyä, jotta pystymme rahoittamaan EU:n vahvistamisen turvallisuusympäristön vaatimalle tasolle. Viimeistelemme seuraavaksi Euroopan unionin strategisen kompassin, jota esitellään Eurooppa-neuvostolle ensi viikolla.

Aloitimme myös työn, jolla Euroopan unioni katkaisee energian riippuvuussuhteet Venäjään. EU:n on saavutettava nopealla tahdilla riippumattomuus venäläisestä kaasusta, öljystä ja hiilestä. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen ja energiaturvallisuuden vahvistaminen kulkevatkin käsi kädessä. Meillä on nyt tilaisuus päästä eroon fossiilisista polttoaineis-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

ta jopa aiottua nopeammin sekä esimerkiksi saattaa loppuun Euroopan kaasun- ja sähköverkojen yhteenliittymisen. Suomen huoltovarmuus on hyvällä tasolla, mutta koko Eurooppaa ja ensi talvea ajatellen vaaditaan vielä huolellista varautumista.

Myös taloudessa on pyrittävä Euroopan riippuvuuksien vähentämiseen. Meidän tulee tarkastella laajasti kansallisia toimia, joilla voidaan lieventää kriisin vaikutuksia ja tukea kasvun edellytyksiä. Jatkamme aloitettua keskustelua mahdollisista EU-tason toimista ja vaihtoehtoista ensi viikolla Eurooppa-neuvoston kokouksessa.

Hallitus tulee antamaan huhtikuussa selonteon eduskunnalle, joka kattaa laajasti kansallisia toimia tilanteeseen vastaamiseksi. Eduskunta on oikea paikka siitä keskustelemiseksi. Selonteon tärkein osuus tulee koskettamaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen tärkein viitekehys ja turvallisuusyhteisö on Euroopan unioni, joka toimii tässä tilanteessa ennen näkemättömällä päättäväisyydellä.

Liityimme unioniin kylmän sodan päätyttyä osana poliittista ja taloudellista yhteenliittymistämme länteen. Johdonmukainen linjamme lähtee siitä, että Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka ylläpitää vahvaa ja uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Osallistumme tätä kykyä vahvistavaan puolustusyhteistyöhön, ja tasavallan presidentin Sauli Niinistön tapaaminen presidentti Joe Bidenin kanssa viitoitti yhteistyön suuntaa Yhdysvaltojen kanssa. Puolustusministeri Antti Kaikkonen tulee pian kertomaan viime aikojen askeleista. Olemme onnistuneet säilyttämään kansallisen liikkumatilamme ja valintamahdollisuudet, joihin kuuluu mahdollisuus hakea Naton jäsenyyttä.

Kylmän sodan jälkeinen turvallisuusjärjestys on kuitenkin murtunut. Näemme nyt, miten Venäjä tulee toimimaan todennäköisesti hyvin pitkään. Tässä uudessa ympäristössä myös Suomen tulee arvioida [Puhemies koputtaa] keinoja turvallisuuden vahvistamiseksi. Oikea paikka tästä keskustelemiseksi on eduskunta, ja haluan kiittää kutsusta antaa tämä ajankohtaiskatsaus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia — Ja nyt puolustusministeri Kaikkonen.

14.06 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän eduskuntaa aktiivisesta paneutumisesta ulko- ja turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Riittävä kansallinen yhtenäisyys on aina tärkeä osa kansallista puolustustamme, mutta erityisen tärkeää — erityisen tärkeää — se on näinä aikoina. Puheenvuorossani keskityn erityisesti ajankohtaiseen puolustusyhteistyöhömmme.

Viime vuosina rakennettu puolustusyhteistyöverkosto on kiristyneessä turvallisuustilanteessa osoittanut merkityksensä. Olemme ennen ja jälkeen Venäjän hyökkäyksen alkamisen muun muassa vaihtaneet aktiivisesti tärkeimpien kumppanimaiden kanssa tietoa siitä, miten muut toimijat arvioivat turvallisuustilanteen kehittymistä ja suunnittelevat omia toimiaan. Yhteistyön kautta Suomi on kyennyt myös itse viestimään oman toimintansa perusteita. Poliittisen ja sotilaallisen yhteistoimintakyvyn rakentaminen kumppaneiden kanssa on pitkäjänteistä työtä. Se vaatii merkittäviä panostuksia muun muassa puolustushallinnon yhteistyörakenteisiin, tietoliikenne- ja johtamisjärjestelyihin sekä harjoitustoimintaan.

Suomen yhteistyö Naton kanssa on ollut läheistä jo pitkään kattaen niin poliittisen dialogin kuin käytännön sotilaallisen yhteistyön. Meillä on yhteinen intressi Euroopan ja myös Pohjolan alueen turvallisuudesta. Olemme Ruotsin kanssa, voi sanoa, Naton läheisimpiä kumppaneita. Venäjän hyökättyä Ukrainaan päätimme yhdessä Ruotsin kanssa tii-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

vistaa Nato-kumppanuuttamme vahvistetun vuorovaikutuksen järjestelyllä. Olemme lisänneet tiedonvaihtoa ja toiminnan koordinaatiota. Tämä hyödyttää meidän kansallista valmiuttamme ja on tärkeää Suomen puolustuksen kannalta. Osallistun huomenna Naton puolustusministerikokouksen työstuntoon, jossa keskustellaan Venäjän sotatoimista Ukrainassa. Odotan vakavaa ja tärkeää keskustelua.

Yhdysvallat on merkittävin alueen ulkopuolinen toimija Pohjois-Euroopassa. Yhdysvallat on tukenut myös Suomen ja Ruotsin tiivistyvää Nato-yhteistyötä. Puolustusministeri Austin vahvisti viime viikon vierailullani Washingtoniin jälleen kerran Yhdysvaltojen tuen Naton avoimien ovien politiikalle. Presidenttien tapaamisen jatkoksi sovimme puolustusministeri Austinin kanssa kahdenvälisen puolustusyhteistyömme tiivistämisestä. Yksityiskohtiin ei vielä menty, vaan nyt käynnistetään ripeä virkavalmistelu. Yhteistyön tiivistämiselle on vahva selkänoja sekä Valkoisesta talosta että Pentagonista. Tästä on hyvää jatkaa.

On hyvä huomioida, että Yhdysvallat on tähänkin asti ollut Suomen läheisimpien yhteistyökumppanien joukossa. Siinä on pohjaa mille jatkaa. Yhteistyömme piirissä ovat muun muassa puolustuspoliittinen dialogi, koulutus- ja harjoitusyhteistyö, materiaaliyhteistyö ja huoltovarmuus. Nyt käymme järjestelmällisesti läpi, millä aloilla yhteistyön edelleen syventämiselle on tilausta. Iso osa Yhdysvaltain-matkaani oli F-35-hankkeen läpikäynti nyt kun keskeiset sopimukset on allekirjoitettu. Voin kertoa, että F-35-hanke etenee suunnitellusti.

Ruotsin kanssa tehtävä puolustusyhteistyö tähtää Itämeren alueen turvallisuuden sekä Suomen ja Ruotsin puolustuksen vahvistamiseen. Tavoitteena on luoda sotilaalliselle yhteistoiminnalle ja yhteisille operaatioille pysyvät edellytykset, jotka ovat voimassa rauhan, kriisin ja sodan olosuhteissa. Yhteys Ruotsin-kollegaan on erittäin tiivistä. Olemme tavanneet kymmeniä kertoja, puhelinyhteys vielä aktiivisempi. Viimeisin tapaamisemme oli eilen, kun Suomi isännöi maiden välisen päätöksentekoharjoituksen. Ruotsi on läheisin kumppanimme, ja tarkoitus on edelleen syventää yhteistyötä.

Teemme yhteistyötä kahdenvälisesti myös Norjan kanssa ja kolmenvälisesti Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken. Nordefcon rooli strategisen dialogin alustana pohjoismaiden kesken on korostunut viime syksystä alkaen. Ja vielä voi todeta tästä pohjoismaisesta yhteistyöstä tai Norja-yhteistyöstä esimerkkinä Cold Response -harjoituksen, joka alkaa pian Pohjois-Norjassa, maaliskuun—huhtikuussa. Se on samalla myös Naton suurin harjoitus Euroopassa tänä vuonna.

Arvoisa puhemies! Euroopan maista Iso-Britannia on ottanut isoa roolia puolustuspoliittisesti ja sotilaallisesti myös Ukrainan tilanteen kiristyessä. Iso-Britannia osoittaa sitoutumista Euroopan turvallisuuteen ja puolustukseen kahdenvälisesti, monenvälisesti ja Naton kontekstissa. Puoluepoliittinen dialogimme Ison-Britannian kanssa on jatkunut tiiviinä kaikilla tasoilla. Brittivetoisen ja yhdeksän muun pohjoisen Euroopan maan JEF-aloitteen tavoitteena on, että keskenään yhteensopivilla JEF-maiden joukoilla on yhdessä korkea valmius vastata erilaisiin kriiseihin. Kutakin tehtävää ja tilannetta varten muodostetaan aina räätälöity joukko. Jokainen maa päättää osallistumisestaan itsenäisesti ja oman lainsäädäntönsä mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Oikeastaan kaiken edellä kertomani voi tiivistää näin: Suomi on arvostettu ja aktiivinen yhteistyökumppani kansainvälisessä puolustusyhteistyössä. Osaamistamme arvostetaan ja osaamme toimia kansainvälisissä kumppanuuksissa [Puhemies koputtaa] puolustuksemme vahvistamiseksi.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Ja nyt tosiaan ne edustajat, jotka haluavat käyttää minuutin mittaisen kommenttivastauspuheenvuoron, nouskaa seisomaan ja painakaa V-painiketta. — Edustaja Gustafsson.

14.12 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisa edustaja Gustafsson, mikrofoni päälle.

Arvoisa puhemies! Kiitos pääministerille ja puolustusministerille puheenvuoroista.

Suomen kansanedustajan on hyvä olla myöskin Suomen kansan tulkki tämän kokoisessa asiassa. Suomalaisia, eurooppalaisia on syvästi loukannut ja tuonut myöskin ymmärrettävää vihaa se, että Venäjä on julmalla tavalla surmannut lapsia, vanhuksia, siviilejä. Selvitin itselleni sen, että Venäjä on kuitenkin saattanut voimaan Geneve-sopimukset, joihin kuuluu muun muassa sopimus siviilihenkilöiden suojaamisesta sodan aikana. Monet maat ovat vaatineet nyt kansainväliseltä rikostuomioistuimelta Putinin toimien rikosoikeudellista selvittämistä. Kysyn hallitukselta: onhan Suomen hallitus myös aktiivinen tämän asian suhteen, [Puhemies: Ja minuutti!] jotta edes alkeellinen moraalinen oikeus ja kohtuus [Puhemies koputtaa] tässä maailmantilanteessa voisi toteutua?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Muistutan edustajia siitä, että minuutti on aikaa käyttää näitä vastauspuheenvuoroja. — Edustaja Junnila.

14.14 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiitän pääministeriä ja puolustusministeriä ansiokkaista puheenvuoroista. Juuri tällaisina aikoina on tärkeää, että tämäkin laitos toimii yhtenäisesti. Kiitän myös erityisesti puolustusministeriä siitä, että tässä selkeästi nyt edistetään asioita lännen suuntaan, sillä kuten olemme viime päivinä nähneet, niin kyllä se suunta on enemmänkin sinne kuin siihen toiseen suuntaan.

Mutta, arvoisa puhemies, monet suomalaiset ovat nyt erittäin aktiivisesti auttamassa ukrainalaisia pääsemään Suomeen ja myös apuun täällä, ja tämä on sitten ruuhkauttanut niin avuntarvitsijoiden resurssit kuin lupapalvelut, ja tästä kysyisin pääministeriltä: onko jotakin selkeää keskittämistä ja tehostamista luvassa, että varmasti saadaan mahdollisimman nopeasti apu nyt kaikille sitä tarvitseville?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiuru.

14.15 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjää vastaan on asetettu ennennäkemättömät pakotteet, ja niin pitää ollakin. Pakotteet ovat varmasti yllättäneet Venäjän kovuudellaan ja sillä yhtenäisyydellä, millä esimerkiksi EU on reagoinut asiaan. Suojelemme demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia, sananvapautta, vapaata mediaa — kaikkea sitä, mikä on meille tärkeää. Valitettavasti on usein niin, että kun pakotteet ovat jonkin aikaa olleet voimassa ja kun on saatu toivottavasti rauha jossain vaiheessa, niin pakotteita ruvetaan nopeasti poistamaan, tulee semmoinen taloudellinen väsymys. Kysyn ministereiltä: kuinka vahva tahtotila hallituksella ja EU:ssa on sille, että pakotteet pidetään niin kauan voimassa, että Venäjä on maksanut sotakorvaukset Ukrainalle?

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

14.16 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa tuo todella iholle sen, miten ihmisoikeudet ja kansainväliset sopimukset poljetaan hetkessä jalkoihin. Materiaalisten tuhojen lisäksi sota moukaroit todella myös ihanteita ja arvoja. Suomen ja Euroopan unionin on todella viipymättä tehostettava toimintaansa ihmisoikeusrikosten havaitsemiseksi ja ehkäisemiseksi. Me kaikki näemme, että juuri nyt ne eivät Ukrainassa toteudu millään tavalla esimerkiksi naisten ja lasten kohdalla. Kysyisinkin pääministeriltä: mitä hallitus ja Suomi voivat tehdä sen osalta, että nämä kunniantomat sotatoimijat, jotka Ukrainaa pommittavat, joutuisivat vastuuseen ihmisoikeuksien ja kansainvälisten sopimusten rikkomisesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Järvinen.

14.17 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näissä olosuhteissa on helppo ymmärtää suomalaisten kasvava innostus liittyä Naton jäseneksi. Paljon on puhetta Natosta mutta paljon vähemmän puhetta mahdollisista Venäjän vastatoimista, jos olisimme Naton jäseninä. [Oikealta: Mitä niistä?] Mahdollisia olisivat erilaiset GPS-signaalien häiriöt, pakolaisprovokaatiot rajalla, Saimaan kanavan sulku, monet liikenteeseen, kauppaan ja muihin aloihin liittyvät häiriöt. [Oikealta: Niitä on ollut ennenkin, ne kestäään!] Siksi haluaisin kysyä pääministeriltä: Millaisiin vastapakotteisiin ja vastatoimiin meidän olisi syytä varautua? Ja miten merkittävinä te pidätte tällaisia vastapakotteita meidän Nato-jäsenyydestämme päätettäessä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Said Ahmed.

14.18 Suldaan Said Ahmed vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäys Ukrainaan on yksiselitteisesti tuomittavaa, ja on tärkeää, että tuomitsemme tämän selvästi. Samalla meidän olisi kuitenkin syytä olla ulkopoliitikassamme johdonmukaisia ihmisoikeuskysymyksissä. Tiedämme, että muun muassa Amnestyn tuoreen raportin mukaan Israel syyllistyy apartheidiin palestiinalaisia kohtaan. [Oikealta: Ohhoh!] Siis miksi Suomi ei tuomitse Israelin toimia, kuten Venäjän, ja miksi Suomi ostaa yhä aseita Israelilta, [Välihuutoja] tukee tämän väkivaltaista toimintaa? [Oikealta: Palestiina tappaa siivilejä kuten Venäjä!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Ollikainen.

14.19 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Inledningsvis ett stort tack till statsministern och försvarsministern för redogörelsen.

Arvoisa puhemies! Olemme Suomessa jo pidempään rajoittaneet ulkomaalaisia kauppvoja kiinteistöistä, jotka sijaitsevat strategisten kohteiden ja toimintojen lähellä. Tämä on tärkeä asia. Siitä huolimatta meillä on kuitenkin tullut eteen tilanteita, joissa jo hyväksytyt kiinteistökaupat ja niiden perustelut eivät välttämättä enää kestäisi päivänvaloa. Tuore esimerkki löytyy vaikkapa Hangosta, jossa Lappohjassa sijaitsevan kerrostalon omistusjärjes-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

telyt, jotka johtavat venäläisoligarkkien jäljille, herättävät hyvin suurta hämmennystä. Arvoisa ministeri Kaikkonen, mitä tässä olisi tehtävissä tilanteen korjaamiseksi?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Östman.

14.19 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan painottaa, että Israel ei ole apartheidvaltio vain sen takia, että Amnestyn porukka näin kuvittelee.

Sitten tähän aiheeseen:

Tammikuun lopussa pääsihteeri Stoltenberg sanoi, että Suomi ja Ruotsi voisivat päästä Natoon nopeutetussa aikataulussa. 13.3. Naton ex-pääsihteeri: ”Suomi ja Ruotsi voitaisiin hyväksyä jäseniksi lähes yhdessä yössä, mutta ikkuna voi sulkeutua pian.” Kuusi päivää sitten te, arvoisa ministeri Kaikkonen, sanoitte mediassa: ”Naton jäsenyyden hakemiseen ei nyt ole oikea hetki.” Eilen puolustusministeriön ex-johtaja sanoi muun muassa Ylen haastattelussa, että Suomi ei pääse nyt Naton jäseneksi, vaikka haluaisi, ja vielä siteeraten: ”En usko, että jäsenmaat edes käsittelevät hakemusta.”

Me täällä eduskunnassa puhumme paljon hybridivaikuttamisesta ja silloin tarkoitamme yleensä, että ulkomaailmasta tulee hybridivaikuttamista, mutta meillä on minun tulkintani mukaan [Puhemies koputtaa] sitä ihan riittävästi täällä kotimaassakin. Nämä lausunnot [Puhemies: Nyt on minuutti täyttynyt!] poikkeavat niin paljon toisistaan, että olisi hyvä saada selvyyttä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

14.21 **Hussein al-Taee sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, että Venäjä on iskenyt siviilikohteisiin ja tehnyt sitä tahallaan. Se on iskenyt siviilikohteisiin, muun muassa sairaaloihin 244 kertaa Syyriassa. Se haluaa viestittää, että mikään ei sille riitä eikä mikään ole pyhää.

Arvoisa puhemies! Me tarvitsemme turvallisuusunionin. Meidän täytyy pystyä suojelemaan itseämme ja pitämään huolta siitä, että Venäjä ei koskaan tekisi meille samaa, mitä se on tehnyt maailmalla. [Oikealta: Sitä kutsutaan Natoksi! — Se on Nato!] Kysyisin nyt ministeri Haavistolta: Mitä YK tekee näille suurille, jotka eivät välitä kansainvälisestä oikeudesta eivätkä välitä YK:n säännöistä? Mitä YK, jota yhteisesti rakastamme — en tiedä, mitä meille kuuluisi ilman YK:ta — tällä hetkellä tekee, ja miten me voisimme vauhdittaa näitä toimia, jotta Putinin kaltaiset rikolliset joutuisivat toimistaan oikeuteen?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Juvonen.

14.22 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Monet suomalaiset ovat olleet yhteydessä ja tiedustelleet, miten me Suomessa pärjäämme, jos vastaavia tilanteita tulee. Meiltä puuttuu muun muassa väestönsuojia. Joissakin suurissa kaupungeissa ei ole ollenkaan tällaisia yleisiä väestönsuojia.

Ikäihmiset erityisesti muistavat omasta lapsuudestaan sodan traumat ja kovat kokemukset, ja kysynkin puolustusministeriltä: millä tavalla vastaisitte suomalaisten ihmisten ja erityisesti ikäihmisten hätään ja pelkoon siitä, mitä maailmassa tapahtuu?

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Samalla kysyisin sitä, että nyt kun Ukrainassa on paljon pieniä lapsia ja naisia traumojen ja sodan keskellä, niin millä tavalla turvaamme sen, kun he sieltä Suomeen saapuvat — ja kuinka paljon heitä on tällä hetkellä saapunut — että he pääsevät pian hyvien palvelujen piiriin ja pääsevät tasapainoiseen ja rauhalliseen tähän hetkeen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

14.23 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eurooppa ja tietenkin Suomi ovat hyvin riippuvaisia Venäjän kaasusta ja öljystä ja Eurooppa ainakin ki-vihiilestä. Kun me ajattelemme tulevaisuutta ja sitä, että meidän pitäisi irtaantua sitten tästä venäläisestä energiasta, niin eiväthän bioenergia tai uusiutuva energia ole hetken ratkaisuja. Vaikka Venäjä tarvitsee rahaa käydäkseen sitä onnetonta sotaa Ukrainassa — toivotavasti ei muualla — niin onko olemassa kuitenkin sellainen riski, että Venäjä merkittävässä määrin vähentää tai jopa lopettaa energijakeiden tuonnin Eurooppaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kosonen.

14.24 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meille on varmasti kaikille selvää se, että sotatilanteessa emme saa jäädä yksin ja turvallisuustilanne on muuttunut ja meidän on selvästi tehtävä muutoksia myös omassa turvallisuuspolitiikassamme.

Lissabonin sopimuksessa sanotaan, että EU-jäsenmaiden velvoite on tulla avuksi sotilaallisen hyökkäyksen tapahtuessa, kuitenkin kuten kukin jäsenvaltio päättää itse. Nato-sopimuksessa 5 artiklassa Naton jäsenmaiden kohdalla on tämä sama ajatus, mutta taustalla on myös se ajatus, että hyökkäyksen kohdalla se on hyökkäys kaikkia Nato-maita kohtaan ja kukin jäsenvaltio siis päättää toimista yksin.

Meillä kaikilla on varmasti tässä salissa tavoitteena itsenäinen, turvallinen Suomi ja hyvä elämä, jota me täällä olemme saaneet elää. Kysyn ministereiltä: miten vertailisitte Suomen turvallisuustilannetta näiden kahden [Puhemies koputtaa] edellisen jäsenyyteen nähden?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Harkimo.

14.25 Harry Harkimo liik (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomen turvallisuustilanne meni uusiksi yhdessä yössä, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan pian kolme viikkoa sitten. Meillä käynnistyi välittömästi keskustelu Suomen Nato-jäsenyydestä. Kansa on mielipiteensä kertonut: kaksi kolmesta suomalaisesta on tuoreessa kyselyssä sitä mieltä, että Suomen pitää hakea Nato-jäsenyyttä. Katseet kääntyvät ulkopoliittiseen johtoon, ja Nato-jäsenyyden hakemisesta päättävät tasavallan presidentti, hallitus ja eduskunta.

Olen saanut erittäin paljon kyselyitä huolestuneilta kansalaisilta, jotka haluavat tietää, millä aikataululla päätös syntyy: onko päätös valmiina pääsiäisenä, vappuna vain juhannuksena? Arvoisa pääministeri, voitteko kertoa, milloin arvioisitte, että meillä on valmis päätös Natosta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Berg.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

14.26 **Kim Berg sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus on puhut-
tanut viime aikoina ymmärrettävästi paljon. On hyvä muistaa, että myös sosiaali- ja tervey-
denhuolto on osa huoltovarmuuttamme, kuten olemme saaneet huomata koronakriisin ai-
kana. Vaikka sota on täysin erilainen tilanne kuin pandemia, niin kummatkin johtavat poik-
keusoloihin yhteiskunnassa, vaikkakin toisenlaisella tavalla ja tasolla. Ukrainan sota nä-
kyy sote-alalla myös konkreettisesti, sillä sote-ala on ensi linjassa vastaanottamassa Ukrai-
nasta Suomeen saapuvia ihmisiä ja huolehtimassa heistä. Sodan vaikutukset niin ihmisten
ruumiiseen kuin mieleenkin ovat läsnä heidän työssään, jolloin oikeanlainen tuki on tär-
keässä asemassa ihmisten jaksamisen tukemisessa. Sote-alalla on siis merkitystä myös
muihin kuin suoraan terveydenhuoltoa koskeviin kriiseihin vastaamisessa, ja heidän mer-
kitystään tilanteisiin vastaamisessa ei tule unohtaa, vaikka ajat vaihtuvat.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Slunga-Poutsalo.

14.27 **Riikka Slunga-Poutsalo ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kybertur-
vallisuuskeskuksen toiminta kuuluu ministeri Harakan sektorille, enkä häntä tällä hetkellä
salissa näe, mutta koska kyberturvallisuus on paljon muutakin kuin pelkkää viestintää, toi-
voisin puolustusministeriltä tai pääministeriltä vastausta siihen, ovatko meidän kybertur-
vallisuutemme resurssit riittävällä tasolla. Yksityiset yritykset voivat vahvistaa omia jär-
jestelmiään omalla rahallaan, mutta miten on kuntien, isojen järjestöjen ja muiden toimi-
joiden laita? Jo ennen tätä Ukraina-kriisiä siellä oli huomattavissa selviä puutteita kaiken
maailman Vastaamo-keissien ja muiden kohdalla. Mikä on tällä hetkellä tilanne? Tulisiko
sinne pistää panoksia hieman lisää, jotta me voisimme välttyä kyberiskuilta sinne ja myös-
kin hybridivaikuttamiselta järjestö- ja kuntapuolelle? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Satonen.

14.28 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjä rahoittaa tätä
brutaalia hyökkäyssotaansa energiatuloilla ja on kerännyt sotakassaa energiatuloilla myös-
kin jo aiemmin, joten lienee itsestään selvää, että Euroopan unionin ja koko läntisen maa-
ilman pitäisi toimia niin, että mahdollisimman nopeasti päästään eroon venäläisestä ener-
giasta. Ja se varmasti tarkoittaa sitä, että uusiutuvan energian hankkeet koko Euroopassa
tulevat nopeutumaan, mutta samalla se tarkoittaa myös sitä, että meidän täytyisi päivittää
tätä meidän viherryttämisstrategiaamme ja käyttää niitä mahdollisuuksia, jotka meillä on
olemassa, kuten esimerkiksi Suomessa hyödyntää turvetta ja toisaalta myöskin ruokatuo-
tannossa hyödyntää meidän turvepeltoja. Kysynkin pääministeriltä: onko Euroopan unio-
nissa keskusteltu siitä, että tämä Green Deal nyt päivitetäisiin tähän nykytilanteeseen ja
sen kriteereitä muutettaisiin? [Toimi Kankaanniemi: Hyvä kysymys!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Koponen Noora.

14.29 **Noora Koponen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yli miljoona las-
ta on jo paennut Ukrainassa syttynyttä sotaa Venäjän hyökkäyksen seurauksena. Lapsia on
menehtynyt, elämä on päättynyt kesken lapsuuden. Päiväkodista jäljellä ovat rauniot, eikä
turvallista kotipihaa ole enää olemassa. Inhimillinen kärsimys, hätä ja pelko ovat lasten
mielessä joka ilta viimeisenä ja aamulla ensimmäisenä, kun herää. Ukrainalaiset vanhem-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

mat kantavat sylissään lapsia, joita he yrittävät pitää ehjinä murtumatta itse. Äitejä on me-
nehtynyt lapsiensa viereen ja vammaisia ihmisiä, jotka eivät selviä arjesta ilman apua, on
jäänyt yksin ilman mitään tuttua ja turvallista. On tärkeää, että huomioimme nämä ihmiset
ja autamme kaikkia Suomeen saapuvia yksin jääneitä lapsia, nuoria ja vammaisia, jotta
heille voidaan taata riittävä apu, tuki ja turva. Ja kysynkin: huomioihan hallitus myös hei-
dät?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

14.30 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Venäjän val-
tion suorassa uutislähetyksessä kanavan tuottaja Marina Ovsjannikova ryntäsi eilen studi-
oon ja protestoi Venäjän hyökkäystä Ukrainaan: ”Ei sotaa. Lopettakaa sota, älkää uskoko
propagandaa, he valehtelevat teille täällä. Venäläiset sotaa vastaan”, kyltissä luki. Tämä-
kin on osoitus siitä, kuinka uskomattoman rohkeita ihmisiä Venäjällä on ja kuinka he sil-
mittömistä rangaistuksista huolimatta vastustavat maansa julmaa hallintoa. Tällä hetkellä
ei ole tietoa siitä, missä Ovsjannikova on.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee olla valmiita tarjoamaan turvaa venäläisille, jotka jou-
tuvat pakenemaan maansa julmaa hallintoa. Nyt ihmisoikeus- ja kansalaisaktivistit ovat
erityisessä vaarassa joutua poliisin ja viranomaisten pahoinpitelemäksi ja epäinhimillisen
kohtelun kohteeksi. Arvoisa hallitus, miten Suomi on varautunut tarjoamaan näille ihmi-
sille turvaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Turtiainen.

14.31 Ano Turtiainen vkk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! On ikävää,
että niinkin tärkeällä asialla kuin turvallisuuspolitiikalla on ryhdytty tekemään puoluepoli-
tiikkaa. Nato-lobbarit pyrkivät saamaan Suomen pikaisesti Natoon eli toisin sanoen pallok-
si suurvaltojen peliin. Ulkomailta johdetun Nato-hypetyksen sijaan meidän tulee puhua
omavaraisuutemme turvaamisesta. Maailma on murroksessa, ja se, jolla on resursseja, ve-
telee ne pisimmät korret. Siinä eivät kaunopuheet auta.

Arvoisat ministerit, jos lannoitteistakin on pulaa, kuinka omavaraisena te Suomen lop-
pujen lopuksi näette? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tuomioja.

14.32 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Venäjän hyökkäyk-
seen Ukrainassa on reagoitu kaikkialla erittäin voimakkaasti, ja on ollut ilahduttavaa näh-
dä, mitenkä päättäväisesti ja yhtenäisesti Euroopan unioni on toiminut — se on tärkeää. Sa-
moin meidän hallituksemme on tukenut Ukrainaa sekä EU:ssa että omilla toimillaan kiitet-
tävällä tavalla — ja samaten on kiitettävä siitä, että olemme nyt saamassa eduskuntaan tä-
män selonteon, jossa voimme rauhallisesti ja analyttisesti käydä kaikkia näitä seurauksia
ja niistä tehtäviä johtopäätöksiä lävitse.

Mutta me emme ole onneksi lännessä ainoita, jotka ovat tämän tuominneet. Minulla on
tässä edessäni kirje, jonka 4 000 entistä opiskelijaa tuolta Moskovan valtionyliopistosta
ovat allekirjoittaneet, jotka kirjeessään kategorisesti tuomitsevat sodan, jonka maa on

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

aloittanut Ukrainassa. Tämä on kyllä ennakoi sitä, että saattaa tulla tuhansia turvapaikan tarpeessa olevia venäläisiäkin [Puhemies koputtaa] pian meidän eteemme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Halla-aho.

14.34 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Venäjän valloitus- ja hävitysretki Ukrainassa koskettaa meitä kaikkia siinä mielessä, että jos Venäjä menestyy joko itse sodassa tai sen jälkiselvittelyssä, niin tämä lisää Venäjän itsevarmuutta ja halua edistää jatkossakin imperialistisia tavoitteitaan sotavoimalla. [Ben Zyskowicz: Juuri näin!] Siksi on meidän omalle turvallisuudellemme oleellista, että sotaretki tulee Venäjälle mahdollisimman kalliiksi myös materiaali- ja miehistötappioiden muodossa. Tätä voidaan edistää toimittamalla Ukrainalle puolustusmateriaalia, kuten Suomi ja muut länsimaat ovat tehneetkin, mutta tässä on jatkuva tarve, jota ukrainalaiset pitävät koko ajan esillä. Suomi ei pienenä maana voi tehdä määräänsä enempää, mutta meillä on esimerkiksi huomattavaa kotimaista ampumatarviketeollisuutta, ja kysyisin: onko harkittu sitä mahdollisuutta, että valtio tilaisi materiaalia kotimaisilta valmistajilta edelleen lahjoitettavaksi Ukrainaan? Tällainen apu ei olisi myöskään pois oman maanpuolustuksen tarpeista. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kopra.

14.35 Jukka Kopra kok (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia suuresti, arvostamani puhemies! Viime viikolla yritimme sisäministeri Mikkoselta saada selkoa siitä, mitä tapahtuu, jos laajamittaista maahantuloa käytetään hybridivaikuttamisen välineenä, ja sisäministerin vastaus oli, että raja-asemat laitetaan kiinni. Vähän epäilen, riittääkö tämä, sillä vaikka raja-asema olisi kiinni, niin siitä voi kävellä ohitse. Ja mitä tapahtuu tilanteessa, jossa rajan ollessa kiinni rajan yli kävellään ja tullaan Suomeen ja haetaan turvapaikkaa? Onko tällöin suomalaisen virkamiehen pakko ottaa turvapaikkahakemus vastaan, vai voidaanko hakija käännäyttää saman tien pois eli ottaa niin sanottu rajamenettely käyttöön? Miten edistätte tätä asiaa? Mitä tapahtuu, jos yhden hakijan sijaan niitä tulee 10 000 tai 20 000? Kuinka ollaan valmistauduttu tilanteeseen? Voidaanko nämä käännäyttää välittömästi rajalta takaisin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Vehviläinen.

14.36 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean — ja kiitän teitä ministereitä — että käyte ahkerasti eri kokouksissa, nyt viimeksi myös pääministeri täällä epävirallisessa Eurooppa-neuvoston kokouksessa Versailles'ssa. On kieltämättä totta, että ne visuaaliset kuvat Versailles'n saleista ja sitten sotakuvat Ukrainasta olivat aika kaukana toisistaan, aivan eri maailmoista.

Tässä Versailles'n julistuksessa — jota hieman selailin, ja voin sanoa, että julistukset ovat monta kertaa aika kankeaa tekstiä ja aika yleisellä tasolla — otettiin esille myös tämä puolustusulottuvuuden kehittäminen ja todettiin, kuten myös te, ministeri, äsken omassa puheenvuorossanne, että tämän strategisen kompassin yhteydessä sitä käsitellään. Voitteko hieman avata tätä konkreettista puolta: mitä tämän puolustusulottuvuuden vahvistaminen käytännössä voisi tarkoittaa?

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kari, Mika.

14.37 **Mika Kari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hakeutuminen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen on viime viikkojen aikana moninkertaistunut. Kymmenentuhannet suomalaiset osoittavat kiinnostusta maanpuolustustyötä kohtaan, niin miehet kuin naiset. Kysyisin puolustusministeriltä: miten näette, millä tavoin hallitus ja eduskunta voisivat tukea maanpuolustusjärjestöjä tässä kasvavan maanpuolustuskiinnostuksen yhteydessä niin taloudellisesti kuin mahdollisesti myös lainsäädäntötoimin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäenpää.

14.37 **Juha Mäenpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika paljon on tullut kansalaisilta palautetta, että he ovat keränneet vaatteita täällä Suomessa ja erilaiset yhdistykset ovat keränneet vaatteita Suomessa näille Ukrainasta tuleville pakolaisille, mutta se ei tahdo kohdata nyt sitten tätä SPR:n järjestämää mallia. Onko teillä jotain isompaa keinoa, jolla voisitte yhdistää nämä?

Sitten haluaisin kysyä semmoisesta asiasta, että kun tuolla joissakin isoissa kaupungeissa on vielä näitä vastaanottokeskuksia, joissa on vielä paljon vuoden 2015 jälkeen tulleita miehiä, niin näettekö kuinka ongelmallisena sen, että sinne sijoitetaan nyt Ukrainasta tulevia naisia ja lapsia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

14.39 **Marko Kilpi kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansainvälinen humanitäärinen oikeus kieltää siviileihin kohdistuvat sotilaalliset iskut. Siviileille pitää myös taata turvalliset pakoreitit, ja avustusjärjestöjen pitää päästä auttamaan siviilejä. Venäjä rikkoo säännönmukaisesti Geneven sopimuksen ja syyllistyy toistuvasti sotarikoksiin ja raakalaismaisiin murhiin. Näin juuri videon Ukrainasta, jossa panssaroidusta ajoneuvosta ammuttiin tykillä vanhan pariskunnan auto murhaten hyvin kylmäverisesti molemmat. Samanlaisia tapauksia on lukemattomia. Tälläkin hetkellä Venäjä pommittaa ja suuntaa iskujaan siviilejä kohtaan: sairaaloihin, kerrostaloihin, kouluihin. YK:ssa on sovittu suojelevuoroista. Muut maat voivat puuttua tilanteeseen, jos jokin valtio ei pysty suojelemaan kansalaisiaan, ja tämä tilannehan nyt Ukrainassa on. Miksi muut valtiot eivät puutu?

Puhemies! Mikäli joku vielä pohtii kantaansa Naton suhteen, kannattaa nyt tutkia todella tarkasti tätä tilannetta, miten raakalaismaisesti Venäjä toimii, millaisella röyhkeydellä se rikkoo kaikkia sopimuksia ja kuinka välinpitämättömästi [Puhemies koputtaa] se syyllistyy raakalaismaisiin rikoksiin — ja miten yksin Ukraina on. [Puhemies: Ja nyt minuutti!] Tämä asia ei kestä aikailua. [Vasemmalta: Ukraina ei ole yksin!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Otetaan vielä edustaja Lohi ja sen jälkeen ministereiden vastaukset.

14.40 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat olleet järkyttyneitä Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan. Monen suomalaisen turvallisuuden tunne on horjunut. Samaan aikaan meillä on käsillä, voisi sanoa, energiakriisi ja kotimaista ruuantuotantoa koskeva kriisi. Nyt haluaisinkin kysyä pääministeriltä: onko hallituksen

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

keskuudessa keskusteltu siitä, että ehkä nykyistä enemmän lainsäädännön valmistelussa ja päätöksenteossa keskityttäisiin niin sanotusti perusasioihin eli turvallisuutemme varmistamiseen, kohtuuhintaisen energian saantiin kansalaisille ja kotimaisen ruuantuotannon varmistamiseen lähitulevaisuudessa? [Leena Meri: Tätähän me nyt ollaan pyydetty monta viikkoa!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt kuulemme ministereiden vastauksia, pääministeri Marin, olkaa hyvä.

14.41 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Kiitoksia kaikille edustajille kysymyksistä. Pysin vastaamaan osaan ja sitten sektoriministerit vastaavat osaan.

Ensimmäisenä näihin kysymyksiin liittyen Natosta, tästä meidän prosessistamme, keskustelusta, jota eduskuntakin tulee käymään tämän selonteon puitteissa. Täällä kysyttiin, millaisiin toimiin pitää varautua, jos Suomi liittyy Natoon, minkälaisia vastatoimia kenties Venäjä voisi tehdä. Mielestäni tasavallan presidentti Niinistö hyvin kuvasi, että vastassa olisi varmasti monenlaista ilkeyttä alkaen hybridivaikuttamisesta, kybertoiminnasta, monenlaisista vaikeuksista rajoilla, arkisten asioiden hoitamisesta. Mutta tämä ei tietenkään tarkoita sitä, ettemmekö me voisi tehdä omia ratkaisuja oman turvallisuutemme näkökulmasta, mutta varmasti tähän kaikkeen pitäisi tuossa tilanteessa varautua.

Sitten täällä kysyttiin Natoon liittyen, että jos menisimme Natoon, jos haluaisimme liittyä, hakisimme, niin mikä olisi tämä aikataulu sitten liittymiselle. Tähän ei ole annettavissa mitään yksiselitteistä vastausta. Teknisesti Suomi varmasti täyttäisi kaikki nämä edellytykset, eli siitä näkökulmasta meidän kohdallamme, eikä varmasti Ruotsin kohdalla, ongelmaa olisi. Mutta tietenkin tämä on myös poliittinen prosessi, ja arviointi tai etukäteisen tiedon antaminen siitä, kuinka nopea sitten tuo hyväksymisprosessi tulisi olemaan — sellaisen varmuuden antaminen etukäteen on mahdotonta. Tietenkin meidän näkökulmastamme olisi suotavaa, että prosessi olisi mahdollisimman nopea, ja varmasti tätä pyrittäisiin myös etukäteen mahdollisimman pitkälle selvittämään niiden reunaehtojen puitteissa kuin olisi mahdollista tuota selvitystä tehdä.

Ja sitten täällä kysyttiin, millä aikataululla tämä Nato-päätös syntyisi, ja keskustelusta siitä, liittyisikö Suomi, hakisiko jäseneksi. Meillä ei tietenkään ole tästä varmuutta. Tämä on myös eduskunnan käsissä, sen keskustelun käsissä, mitä eduskunnassa tullaan käymään, mitä puolueiden sisällä tullaan käymään. Oma arvioni on kuitenkin se, että tämän kevään aikana varmasti tämä keskustelu tullaan Suomessa kansallisesti käymään. Johtopäätöksiin en tässä kohtaa tietenkään mene, mutta uskoisin, että eduskunnallakin on halua tätä keskustelua kuitenkin käydä ripeästi, vaikkakin tietenkin huolella.

Sitten täällä kysyttiin Venäjä-pakotteista, niiden voimassapidosta. On hyvä nähdä, että vaikka pakotteita jossakin kohtaa purettaisiin, toivon mukaan sen myötä, kun rauha, sopimus saataisiin aikaiseksi, sotatoimet loppumaan, niin on kuitenkin nähtävä, että taloudelliset vaikutukset Venäjälle tulevat joka tapauksessa olemaan erittäin pitkät. Luottamus Venäjään on mennyt. Se on syytä todeta varsin suoraan. Luottamus Venäjään on mennyt sen myötä, kun Venäjä on hyökännyt Ukraina. Ja tuon luottamuksen palauttaminen, se on erittäin, erittäin pitkä tie kaikille yksityisille toimijoille, jotka tällä hetkellä esimerkiksi Venäjältä toimintojansa vievät pois, eli tämä ei missään nimessä tule olemaan Venäjälle taloudellisesti helppo polku, helppo tie, vaikka pakotteita jossakin vaiheessa lähdetäisiin keventämään. [Puhemies koputtaa]

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Ja sitten kysyttiin sitä, onko riski, että Venäjä sulkee energiahanat. Kyllä, tuo riski on olemassa. Se tarkoittaisi kuitenkin sitä, että Venäjän tulot myös ehtyisivät Euroopan suuntaan, mutta tämäkin riski on olemassa. Ja sen vuoksi tämä, mistä edustaja Satonen kysyi, on äärimmäisen tärkeä, eli vihreä siirtymä, energiainvestoinnit, [Puhemies koputtaa] niiden vauhdittaminen, tämän irtikytännön tekeminen niin nopeasti kuin mahdollista. Se on äärettömän tärkeää. [Leena Meren välihuuto] Tässä oli vielä muita kysymyksiä, joihin nyt en sitten ehdi vastaamaan, mutta mielelläni sitten vastaan kahden kesken.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Valitettavasti aika juoksee. — Nyt puolustusministeri Kaikkonen.

14.45 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Ensinnä tästä Nato-päätöksenteosta. Totesin sanomani vastauksen aihetta koskeneeseen kysymykseen tilanteessa, jossa Venäjän hyökkäys Ukrainaan oli alkanut alle kaksi viikkoa aikaisemmin. Tästä mahdollisen Nato-jäsenyyden aikataulusta voi sen sanoa, että ei mitään yhden yön menettelyä ole olemassa mutta ei se käsittäkseni myöskään mikään vuosien kysymys ole. Sekä hallitus että eduskunta käyvät läpi tätä muuttunutta turvallisuustilannetta lähiaikoina, ja johtopäätökset ja ajoitus on syytä miettiä sen mukaan, mikä on Suomen turvallisuudelle parasta — mikä on Suomen turvallisuudelle parasta. On helppo yhtyä tasavallan presidentin sanoihin: ”Kun muutos on rajua, pään on pysyttävä kylmänä.” Eli päättäjien on arvioitava tämä uusi turvallisuustilanne huolella mutta ilman viivytystä, kuten myöskin pääministeri tässä äsken sanoi. Ja voin vakuuttaa, että tätä arviointia tehdään nyt kyllä aktiivisesti kaikilla eri tasoilla.

Sitten kysymys näistä maakaupoista. Viranomaiset seuraavat mahdollista epäilyttävää toimintaa, ja tarvittaessa siihen kyllä puututaan. Eli viestini on se, että omistuksia seurataan ja viranomaistoimintaan tässä asiassa kyllä voi luottaa. Ja olen myös käynnistänyt asianomaisen lain päivittämistyön, eli myös se on käynnissä — siellä tiettyjä parantamisen paikkoja on.

Kyberturvallisuus laajasti — siinä on nähdäkseni kyllä parantamisen varaa. Kyberpuolustukseen itsessään, siihen, mikä on tämä sotilaallinen näkökulma, on panostettu voimakkaasti viime vuosina ja panostetaan myöskin lähivuosina edelleen.

Edustaja Halla-aholle näistä toimituksista: Uusia ratkaisuja meillä ei tällä hetkellä ole pöydällä, mutta eivät ne ole poissuljettujakaan. Puolustustarvikkeista voi kyllä yleisesti ottaen sanoa sen, että kun kysyntä kasvaa, niin myöskin toimitusajat pitenevät. Eli en ole aivan varma, olisiko tuosta esittämästänne mallista akuuttiin kriisiin, mutta kiitos ajatuksista.

Edustaja Karille vielä maanpuolustusjärjestöjen suhteen: Itse asiassa tänään vielä keskustelen MPK:n johdon kanssa tästä kokonaisuudesta, ja siellä on todella lisääntyntä kysyntää huomattavasti. Katsotaan heidän tarpeitaan, mutta uskallan kyllä jo tässä vaiheessa sanoa, että siihen tullaan vastaamaan ja huomioimaan se esimerkiksi lisäresursseja osoittamalla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myönnän vielä ministeri Haavistolle lyhyen puheenvuoron, ja sen jälkeen siirrymme muihin aiheisiin. — Olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

14.47 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Lyhyesti ulkoministeriön näkökulmasta. Täällä ensin kysyttiin tästä Geneven sopimuksesta, sen rikkomisesta. Sitä seurataan nyt erittäin tarkasti, ja hallitus kiinnittää huomiota näihin kansainvälisiin oikeusprosesseihin, myöskin kansainväliseen rikostuomioistuimeen, siihen, miten se voi tässä tilanteessa reagoida. Olemme yhteydessä myöskin Punaiseen Ristiin ja muihin järjestöihin, jotka tätä sopimusta valvovat.

Mitä YK voisi tehdä enemmän, kysyi edustaja al-Tae. YK on 141:n maan enemmistöllä yleiskokouksessa tuominnut Ukrainaan hyökkäyksen — selvä indikaatio siitä. Ja tietenkin tämä responsibility to protect, joka täällä mainittiin, muun muassa edustaja Kilpi taisi mainita, on sellainen perusperiaate, jota voidaan hyödyntää silloin, kun se turvaneuvosto siihen antaa valtuutuksen, ja valitettavasti Venäjä käyttää tätä veto-oikeuttaan.

Sitten kysymys näistä pakotteista ja sotakorvauksista ja niiden maksamisesta: nämä ovat tietysti asioita, jotka varmasti sitten jonakin päivänä, kun rauhanneuvottelut käydään, voidaan siinä yhteydessä käydä lävitse.

Edustaja Koponen kysyi lasten oikeuksista tässä tilanteessa. Lapsen oikeuksia Suomikin on pyrkinyt painottamaan kaikessa humanitäärisessä avussa. Ja myöskin lapsille, jotka tulevat Suomeen, välittömästi tarjotaan tietysti koulunkäyntiä ja muita mahdollisuuksia.

Viimeisenä asiana edustaja Vehviläisen kysymys strategisesta kompassista. Ne asiat, joita Suomi on korostanut tässä yhteydessä, ovat muun muassa sitä, että tällainen 42.7 artikla vaatii harjoittelua. Se vaatisi EU:n piirissä harjoittelua ja toimeenpanoa, se vaatisi aktiivista tiedonvaihtoa, se pitäisi mobilisoida EU:n puitteissa. Uskon, että tämä strateginen kompassi menee näiden kokemusten perusteella, joita meillä on tänä keväänä ollut, aika lailla uusiksi. Mutta se on hyvä asia.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 28/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.49 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! [Hälinää — Puhemies koputtaa] Tällä esityksellä ehdotetaan lisättäväksi lakiin tiedustelutoiminnan valvonnasta säännökset tiedusteluvalvontavaltuutetun

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

sijaisesta, joka tiedusteluvalvontavaltuutetun estyneenä ollessa hoitaisi hänen mainitusta laista johtuvia tehtäviään vastaavin toimivaltuuksin.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu on keskeinen tiedustelutoiminnan laillisuusvalvoja, ja hänellä on käytössään merkittäviä toimivaltuuksia. Valtuutettu voi esimerkiksi määrätä tiedustelumenetelmän käytön keskeytettäväksi tai lopetettavaksi taikka määrätä lainvastaisesti hankitut tiedot viipymättä hävitettäväksi.

Värderade talman! Underrättelsetillsynsombudsmannen har en central roll i laglighetskontrollen av underrättelseverksamheten och betydande befogenheter i anslutning till den. I nuläget har underrättelsetillsynsombudsmannen inte någon i lag föreskriven ställföreträdare. Det innebär att när ombudsmannen har förhinder kan hans befogenheter inte utövas. Det föreslås att lagen om övervakning av underrättelseverksamheten nu ändras så att den även innehåller bestämmelser om en ställföreträdare för underrättelsetillsynsombudsmannen som när underrättelsetillsynsombudsmannen har förhinder sköter ombudsmannens uppgifter enligt den lagen med motsvarande befogenheter.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaisen tarpeeseen on muiden muassa eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta kiinnittänyt huomiota. Tällä esityksellä nyt täydennettäisiin lakia ja varmistettaisiin, että sellaisessa tilanteessa, jossa tiedusteluvalvontavaltuutettu on estynyt hoitamasta tehtäviään, hänellä olisi sijainen. Esityksen keskeisenä vaikutuksena olisi siis viranomaistoiminnan keskeytymättömyyden ja toimivaltuuksien käyttömahdollisuuksien varmistaminen tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonassa.

Sijaiselle ehdotetaan säädettäväksi tietyt kelpoisuusvaatimukset, joilla pyritään varmistamaan se, että hän kykenee sijaistamaan tiedusteluvalvontavaltuutettua asianmukaisesti varsinkin valvontatyöltä vaaditun oikeudellisen asiantuntemuksen ja valvontatyöhön liittyvän kokemuksen osalta. Sijaiselta edellytettäisiin myös riippumattomuutta.

Ehdotetun mukaan sijaisen määräisi tiedusteluvalvontavaltuutetun henkilöstöstä valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Esityksellä ei siis esitetä perustettavaksi uutta virkaa. Määräämisen yhteydessä kuultaisiin tiedusteluvalvontavaltuutettua ja varattaisiin tiedusteluvalvontavaliokunnalle tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta. Tällaista menettelytapaa voi pitää tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnan järjestämisen osalta läpinäkyvänä, ja se myös varmistaa parlamentaarisen valvonnan toteuttamismahdollisuuksia.

Förslaget är alltså att statsrådet förordnar ställföreträdaren bland ombudsmannens personal för tre år i sänder. Innan det ska underrättelsetillsynsombudsmannen höras och underrättelsetillsynsutskottet ges tillfälle att yttra sig i frågan. Förslaget förutsätter alltså inte att någon ny tjänst inrättas. Det föreslås att lagen träder i kraft så snart som möjligt.

Ehdotus on, että laki tulee voimaan mahdollisimman pian. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia, tack. — Edustaja Kiuru.

14.54 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Puheeni on kaksijakoinen, ja ensimmäisessä osassa puhun lähinnä tästä hallituksen esityksestä ja jälkimmäisessä osassa, loppuosassa, kehittämis ehdotuksista, jotka koskevat ulkoasiainvaliokuntaa ja puolustusvaliokuntaa ja niiden työtä.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Puhemies! Tiedustelulainsäädäntömme tuli voimaan perusteellisen valmistelun jälkeen vuonna 2019. Se oli osoitus demokraattisen päätöksentekomme toimivuudesta kansallista turvallisuutta koskevilla kysymyksillä. Tiedustelulainsäädännön tavoitteena on parantaa suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuuksia suojautua turvallisuuteemme kohdistuvilta vakavilta uhilta. Siviili- ja sotilastiedustelu tuottavat analysoitua tietoa ylimmälle valtiojohdolle päätöksenteon tueksi. Tiedolle on nyt erityisen suuri tarve. Turvallisuusympäristömme on viime vuosina monimutkaistunut ja heikentynyt. Viime kuukausien ja viikkojen tapahtumat muistuttavat tiedustelulainsäädäntömme tarpeellisuudesta.

Arvoisa puhemies! Hyvään tiedustelukulttuuriin kuuluu myös ajantasainen lainsäädäntö. Laaja ja uusi lainsäädäntökokonaisuus vaatii seuranta- ja mahdollisia puutteita on tarvittaessa korjattava. Sitä työtä teemme nyt tämän hallituksen esityksen käsittelyssä.

Olemme tiedusteluvalvontavaliokunnassa kiinnittäneet huomiota siihen, ettei tiedusteluvalvontavaltuutetulla ole lailla säädettyä sijaista. Hallituksen esityksessä todetaan, että sijaisen puuttuminen voidaan nähdä riskinä tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnan kannalta. Lakiin tiedustelutoiminnan valvonnasta on nyt tarkoitus lisätä uusi pykälä, jonka mukaan tiedusteluvalvontavaltuutetulla olisi sijainen, joka varsinaisen valtuutetun ollessa estyneenä hoitaisi hänen tehtäviään. Esitys on kannatettava, ja se vastaa tiedusteluvalvontavaliokunnan yksimielisen mietinnön henkeä. — Kiitos ministerille ja valmistelijoille hyvästä esityksestä.

Ja nyt, arvoisa puhemies, näitä kehitysehdotuksia eduskuntatyöhön ja valiokuntatyöhön:

Puhemies! 11-jäseninen tiedusteluvalvontavaliokunta aloitti työnsä tämän vaalikauden alussa. Valiokunnalla on oikeus saada salassapitosäätöjen estämättä viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta tarvitsemansa tiedot. On sanomattakin selvää, että luottamuksellisen tiedon pitää pysyä myös salassa aina ja absoluuttisesti.

Valiokunnan asettaminen poikkeaa muiden valiokuntien osalta noudatettavasta menettelytavasta. Edustajien taustat tarkastetaan suojelupoliisin tiedostoista — toistan: edustajien taustat tarkastetaan suojelupoliisin tiedostoista. Eduskunnan työjärjestyksessä prosessi kuvataan tiivistetysti seuraavasti: Ennen tiedusteluvalvontavaliokunnan asettamista valiokunnan jäseneksi aiottu kansanedustaja pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan, sisältyykö hänestä tietoja suojelupoliisin tallettamiin henkilötietoihin. Tietosuojavaltuutettu puolestaan antaa havaintonsa tiedoksi kyseiselle kansanedustajalle, hänen eduskuntaryhmänsä puheenjohtajalle sekä eduskunnan pääsihteerille. Menettelyn tavoite on varmistaa, ettei jäseneksi tule valituksi kansanedustajaa tai -edustajia, joiden taustat ja yhteydet voisivat vaarantaa luottamuksen ja kansallisen turvallisuuden.

Arvoisa puhemies ja hyvät kollegat! Vaaleilla valittujen edustajien taustojen tarkistaminen on äärimmäisen sensitiivinen asia. Sinisilmäisyyteen ei ole kuitenkaan varaa. Kansallisen turvallisuuden kannalta arkaluonteista tietoa käsitellään myös muissa valiokunnissa. Vastaava taustojen selvittäminen on syytä laajentaa jo tulevalle vaalikaudella puolustusvaliokuntaan ja ulkoasiainvaliokuntaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Ja edustaja Multala.

14.58 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädäntömme uudistettiin viime eduskuntakaudella, ja sain silloin tulla äänestykseen suoraan valtakunnalliselta maanpuolustuskurssilta. Sitä lakiuudistusta pitkään odotettiin ja laajalti kiitettiin, ja nyt erityisesti tässä maailmantilanteessa saamme olla kiitollisia, että eduskunta laajalla enemmistöl-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

lä sen hyväksyi. Minulla oli myöhemmin myös mahdollisuus toimia tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenenä, ja siellä tämä tarve tähän lakimuutokseen, joka nyt meillä on käsitellessä, tuli selkeästi esiin. Kyse tässä esityksessä on siis siitä, että tiedusteluvalvontavaltuutetulle voidaan mahdollistaa myös sijainen, joka sitten varsinaisen valtuutetun mahdollisesti ollessa estyneenä voisi toimia valvojana. Tämä on tärkeää, jotta meidän tiedustelutoimintamme lainmukaisuudesta ja oikeiden periaatteiden kunnioittamisesta voidaan koko ajan varmistua ja toisaalta että tiedustelu voi keskeytyksettä jatkaa. Tässä tilanteessa se on tietenkin äärimmäisen tärkeää myös kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Haluan myös kommentoida edustaja Kiurun äsken esiin ottamaa ajatusta siitä, että tiedusteluvalvontavaliokunnan käytännöt laajennettaisiin koskemaan myös muita kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeitä ja olennaisia valiokuntia. Minusta ehdotus on erittäin hyvä ja harkitsemisen arvoinen, etenkin kun nyt lähitulevaisuudessa eduskunta tulee käsittelemään sellaisia asioita, joissa todennäköisesti käsitellään myös sellaista tietoa, jonka emme halua päätyvän väärin korviin. Tällöin on myös voitava varmistua siitä, että edustajat, jotka näitä tietoja käsittelevät, ovat varmasti sellaisia, joiden korviin tämän tiedon voi huoletta luottaa. Arvoisa puhemies, toivottavasti ministeri Henriksson, kun hän on täällä kuulolla, voi asiaa harkita ja viedä sen tiedoksi myös valtioneuvostolle laajemmin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Mari.

15.01 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Haluan omalta osaltani kiittää siitä, että tämä lakiesitys nyt on täällä salissa. Kuten tässä on jo edellisissä puheenvuoroissa todettu, asia on tullut esiin tiedusteluvalvontavaliokunnassa puutteena lainsäädännössä, ja myöskin tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa on se, että hän tarvitsee sijaisen poissa ollessansa.

Ainoa asia, mitä jäin tässä pohtimaan: Osaako ministeri kertoa vastausta, miksi päädyttiin tähän valtioneuvoston nimittämisjärjestelmään? Nähdäkseni siinä esityksessä taisi olla joitakin muitakin vaihtoehtoja tähän. Mieluusti kuulisin tähän perusteluja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tolvanen.

15.02 Kari Tolvanen kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä tiedustelulaki, jonka viime kaudella täällä säädimme, on osoittanut viimeistään nyt välttämättömyytensä. Onneksi tässä salissa oli lähes täysi yksimielisyys tämän ison lainsäädäntöpaketin läpiviennistä. Me olemme nähneet todella sen tarpeen etenkin nyt Venäjän raakalaismaisen toiminnan johdosta. Me tarvitsemme siviilitiedustelua tänne rajojen sisälle mutta myös sotilastiedustelua — se on ehdottoman tärkeää. Täytyy sanoa, että muuten me olisimme aika paljon laput silmillä, mikäli tätä lainsäädäntöpakettia ei viime kaudella olisi hyväksytty tässä salissa.

Silloin jo valiokuntatyöskentelyssä tuli ilmi, että tiedusteluvalvontavaltuutettu tarvitsee sijaisen. Tunnen kyllä nykyisen valtuutetun menneiltä ajoilta, ja tiedän hänet loistavaksi, ahkeraksi ja tunnolliseksi ihmiseksi, joka on aina käytettävissä, mutta ei todellakaan voi olla niin, että yksi ihminen on tässä meidän valtakunnassa korvaamaton. Hänellä pitää ehdottomasti olla sijainen.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Tiedusteluvalvontavaltuutettu, kuten ministeri sanoi, käyttää todella isoja valtuuksia tässä tiedustelulainsäädännön valvonnassa ja viranomaisten valvonnassa. On täysin perusteltua, että siinä on — totta kai sen esikunnan ja toimiston lisäksi — kaksi toimivaltaista henkilöä, jotka voivat näitä koviakin toimenpiteitä tehdä.

Hyvä näin. Täysin tervetullut lakiesitys, ja kiitän tästä ministeriä.

Sitten edustaja Kiuru otti esille näitä turvallisuusselvitysasioita: Tosiasia on, että tietyissä valiokunnissa — tiedusteluvalvontavaliokunnan lisäksi esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta, puolustusvaliokunta — joudutaan käsittelemään ja saadaan käsitellä todella arkaluontoista tietoa, ei pelkästään luottamuksellista vaan myös salaiseksi turvaluokiteltua tietoa. On jotenkin, voi sanoa, käsittämätöntä, että jossain valiokunnassa tarkastetaan edustajien taustat mutta sitten samankaltaista tietoa käsittelevien muiden valiokuntien edustajien taustoja ei tarkasteta, etenkin kun me tiedetään, että meillä on tämä häikäilemätön naapuri tuossa, joka koettaa hankkia tietoa tavalla ja toisella. Mielestäni — ja toivonkin, että ministeri vie asiaa eteenpäin — voisimme vaikka tulevalla kaudella aloittaa siitä, että myös ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan jäsenten taustat selvitettäisiin samalla tavalla kuin tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenten taustat.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Vikman.

15.05 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Olen toiminut varsinaisena jäsenenä tiedusteluvalvontavaliokunnassa ja sekä ulkoasiainvaliokunnassa että puolustusvaliokunnassa. Pidän tätä edustaja Kiurun esiin nostamaa ajatusta siitä, että myös näissä muissa valiokunnissa kuin tiedusteluvalvontavaliokunnassa, joissa käsitellään kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä asioita — vaikkakin sisällöltään monesti hyvin erityyppisiä, joka tapauksessa kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä asioita — vakavasti harkittaisiin sitä, että otettaisiin käyttöön edustajien taustojen tarkastukset, kuten nyt tiedusteluvalvontavaliokunnassa olevien edustajien kohdalla tehdään. Kun oikeusministeri on täällä paikalla, niin toivottavasti kuulemme, miten ministeri suhtautuu tähän ajatukseen.

Tähän varsinaiseen hallituksen esitykseen: tiedusteluvalvontavaliokunta on tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomusta käsitellessään todennut, että valtioneuvoston on syytä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin viipymättä, jotta tiedusteluvalvontavaltuutetulla olisi sijainen, ja on nyt oikein hyvä ja tervetullutta, että tämä sijaisjärjestely saadaan viimein hallituksen esityksen käsittelyn myötä hoidettua kuntoon.

Arvoisa puhemies! Viime kaudella säädetyt tiedustelulait ovat todella osoittaneet tarpeellisuutensa. Ne ovat lisänneet meidän viranomaisille toimivaltuuksia, joiden avulla viranomaisilla on aiempaa paremmat valmiudet huolehtia meidän kansallisesta turvallisuudesta. Tiedustelua koskevan lainsäädännön keskeisin tavoite kansallisen turvallisuuden parantamisesta on siis toteutunut, ja siihen on syytä olla tyytyväinen, mutta asiointilaan ei kuitenkaan pidä tuudittautua, vaan lainsäädännön toimivuuden seuranta on jatkettava ja kehittämistoimenpiteisiin ryhdyttävä viipymättä tarpeen vaatiessa.

Kokoomus on myös selkeästi edellyttänyt sitä, että hallitus aidosti priorisoi turvallisuuslainsäädännön kehittämisen myös tiedustelulainsäädännön osalta. Nyt tietysti tänä aikana toivomme vastaavaa kaukonäköisyyttä ja toimintakykyä kuin viime kaudella nähtiin tiedustelulakien kohdalla. Juuri tänään tarvitsemme sitä hybridivaikuttamiseen varautumisen osalta ja esimerkiksi siinä, että rajaturvallisuus laitetaan ripeästi kuntoon.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kopra.

15.08 Jukka Kopra kok: Arvoisa herra puhemies! Tiedustelulakikokonaisuuden säätäminen edellisellä vaalikaudella on mielestäni hyvä ja ilahduttava esimerkki siitä yksituumaisuudesta ja määrätietoisesta toiminnasta, johon eduskunta yhteistyössä pystyy silloin, kun kyseessä ovat vakavat, tärkeät ja isot kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavat asiat. Vaikka tuolloinkin, prosessin alkuvaiheessa, monella — hyvin monella — kansanedustajalla oli epäilyjä siitä, onko tässä järkeä, tarvitaanko tällaista tiedustelulakikokonaisuutta, niin prosessin edetessä kuitenkin käytännössä täysin yksimielisesti eduskunta sitten päätti tämän asian ja näin ollen paransi Suomen turvallisuutta merkittäväällä tavalla. Siitä jokainen päätökseen osallistunut kansanedustaja ja puolue voi kyllä olla ylpeä. Vähän samassa hengessä tätä lakia pitää tietenkin kehittää, ja näin ollen tämä ministerin esitys sijaisen liisäämisestä tiedusteluvalvontavaltuutetulle on luonnollisesti kannatettava.

Edustaja Kiuru otti tuossa puheenvuorossa esiin toimintaa valvovien kansanedustajien taustojen tarkastamisen ja esitti, että myös puolustus- ja ulkoasiainvaliokuntien jäsenten taustat selvitettäisiin ennen tehtävään nimeämistä ihan turvallisuussyistä, sillä myöskin näissä valiokunnissa käsitellään hyvinkin salaista aineistoa aika ajoin, erityisesti näinä päivinä ehkäpä keskimääräistä enemmän. Tämä on tietysti erittäin kannatettava ajatus, ja toivon, että ministerit kuulevat tämän ehdotuksen ja nämä ehdotusta kannattavat puheenvuorot ja harkitsevat asian ottamista toimenpidelistalleen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Sankelo.

15.10 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Niin kuin edellä olevissa puheenvuoroissa on kuultu, tämä lakikokonaisuus on osa Suomen kokonaisturvallisuutta ja siltä osin hyvin tärkeä, kun otetaan vielä huomioon ajan henki — tiedustelutoiminta on tällä hetkellä ajan-kohtaisempaa kuin koskaan aikaisemmin. Ja muistetaan myös se, että kun me täällä säädetään lakia tiedusteluun liittyen, niin muut maat tekevät tiedustelutoimintaa tällä hetkellä Suomessa, mihinkä myös edustaja Kiurun puheenvuoro viittasi. Sijaisjärjestelyjen pitää totta kai olla kunnossa, mikä on tämä lain keskeinen sisältö.

Kaiken kaikkiaan tiedustelutoiminnasta täytyy todeta, että Suomessahan ollaan oltu sinisilmäisiä ja hyväuskoisia — kaukana kavala maailma. Ehkä yksi Ukrainan sodan oppi on se, että se kavala maailma on välillä yllättävänkin lähellä, ja sen johdosta Suomella tulee olla kokonaisturvallisuuden näkökulmasta koko ajan kyky myös tehokkaaseen tiedustelutoimintaan.

Tänään ministereiden esityksissä kerrottiin siitä, kuinka vallitsevassa tilanteessa tarvitsemme kumppanuuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla. Minusta tähän kokonaisuuteen kytkeytyy ehdottomasti myös tiedusteluun liittyvä yhteistyö, jota kautta Suomi saa sitten sitä tarvittavaa tietoa, jota voimme käyttää sitten, kun teemme esimerkiksi tänä keväänä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä keskeisiä isoja päätöksiä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kari.

15.12 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Tulin tähän pönttöön, jotta pystyn puhumaan ilman tuota maskia — meinaa käydä aina välillä vähän kurkun päälle.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajana kiitän myös ministeriä ja ministeriötä asian hoitamisesta. Tiedusteluvalvontavaliokunta niin kertomuksessaan kuin mietinnössäänkin on kiinnittänyt jo kotvan aikaa sitten huomiota tähän tiedusteluvalvontavaltuutetun sijaisen asian järjestämiseen, ja hyvä, että asia nyt on edennyt ja etenee. On kuitenkin syytä sanoa, että tiedusteluvalvontavaltuutetulla on, niin kuin täällä on todettu, laajat oikeudet tehtävänsä hoitamiseen, mutta myös tässä on ollut käytössä varajärjestelmä. Varajärjestelmä ei kuitenkaan täydellisen kattava ole ollut, mutta nyt tällä korjauksella saadaan sekin päiväjärjestykseen, ja hyvä niin.

Täällä on puhuttu myös tästä tiedustelulakien tarpeellisuudesta. On aivan totta, että viime kaudella — voi varmasti sanoa, että kreivin aikaan — eduskunta yksillä valtiopäivillä rakensi yli tuhatsivuisen tiedustelulakikokonaisuuden, muutti perustuslakia yhden pykälän osalta sinänsä poikkeuksellisella menettelyllä yksien valtiopäivien aikaan viiden kuudesosan enemmistöllä. Ja on hyvä tässä yhteydessä myös muistaa ja muistuttaa siitä, että koko eduskunta oli viime kaudella tiedustelulakien hyväksymisen takana. Ainoa äänestys tästä asiasta syntyi aikataulusta, jossa vähemmistön näkökulmasta katsottiin, että asia olisi voitu hoitaa myös perustuslain normaalin säätämisyjärjestyksen mukaan.

Kun edustaja Kiuru avasi keskustelun tästä valiokuntien salaisuudesta vaikkapa ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan osalta, niin haluan myös siihen oman mielipiteeni kertoa: Olen itse saanut olla nyt yksitoista vuotta puolustusvaliokunnan jäsenenä eri tehtävissä, myös varapuheenjohtajana aikanaan, ja kohta kolme vuotta tiedusteluvalvontavaliokunnassa puheenjohtajana, ja haluan kuitenkin muistuttaa tässä myös siitä tosiasiasta, että kansanedustajien perustuslakiin kirjatut oikeudet ja velvollisuudet on kirjattu myös tätä kansanvalta- ja demokratiakulmaa katsoen hyvinkin tarkkarajaisesti, ja edustajan riippumattomuus ja esteellisyys myös on siellä määritelty. On ehkä sitten toinen asia tietenkin puhua ja miettiä sitä, miten erityisen luottamuksellinen ja sensitiivinen ja jopa salainen tieto eduskunnassa varmistetaan myös kansanedustajien osalta, mutta tässä kyllä kannustan hyvään valmisteluun ja hyvään parlamentaariseen laajaan pohdintaan sen sijaan, että tekisimme ikään kuin pikaistuksissamme sellaisia rakenteellisia muutoksia, jotka myös kansanedustajan asemaa heikentäisivät. Itselläni on varsin hyvä kokemus ja positiivinen kokemus niiden valiokuntien työstä, joissa olen saanut olla mukana käsittelemässä asioita, jotka on merkitty luottamuksellisiksi, ja tällaisia tietovuotoja eduskunnan puolelta ei ainakaan julkisuuteen näiden vuosien aikana ole valiokunnista tullut. Ja jos aikanaan, toistakymmentä vuotta sitten, sellainenkin epäily oli, niin siltä osin asia käsittääkseni silloin keskusteltiin myös eduskunnan puolella loppuun.

Mutta hyvä, että näitä asioita pohditaan, ja tämä maailmantilannekin meitä haastaa myös pohtimaan, millä tavalla eduskunnan tiedonsaantioikeus turvataan. Ja eduskunnan tiedonsaantioikeuden näkökulmasta keskeistä on se, että se tieto, joka eduskunnalle valiokunnassa annetaan, joka on salaiseksi, luottamukselliseksi merkitty, myös tulee pysymään eduskunnassa salaisena eivätkä asiat lähde käytäville. Tällä tavoin varmistetaan myös se, että valtioneuvosto, ministeriöt, eri asiantuntijat luottavat eduskunnan valiokuntiin ja antavat eduskunnalle sen tarvitseman tiedon päätöksenteon taakse, joten mikäli tämän tyyppisen ehdotuksen takana edettäisiin, niin kannustan hyvään lainvalmisteluun ja ennen kaikkea eduskunnan omaan sisäiseen keskusteluun kansanedustajien oikeuksista, velvollisuuksista ja toisaalta keinoista, joilla varmistamme tiedon luottamuksellisuuden pysymisen myös eduskunnassa. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Nyt ministeri Henriksson, kolme minuuttia.

15.17 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos ensinnäkin kaikille edustajille tuesta tälle lain täydennykselle. On varsin tärkeätä, että tiedusteluvalvontavaltuutettu saa myös sijaisen. Jokainen meistä tietää, että voi sairastua ja voi tulla sellaisia esteitä, että ei voi asiaansa hoitaa tehtävässä, ja silloin tämä on tarpeellinen.

Tässä edustaja Rantanen kysyi siitä, miksi valtioneuvosto on se, joka tavallaan tekee päätöksen tästä sijaisesta. Tässä tiedusteluvalvontavaltuutetulla on käytettävissään tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaan liittyviä merkittäviä toimivaltuuksia, ja tällaisten toimivaltuuksien käytöstä on perusteltua ensinnäkin säätää lailla ja myös määritellä samalla, millä edellytyksillä tiedusteluvalvontavaltuutettua voi sijaistaa. Valtioneuvoston määrittäessä sijaisen laillisuusvalvonnan järjestäminen on tältäkin osin läpinäkyvämpää, ja päätöksenteko on lisäksi valtioneuvoston oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan piirissä, eli sen takia tähän ollaan päädytty. Tämä antaa vahvan tuen myös sijaiselle mutta antaa myös läpinäkyvyyttä, ja myös oikeuskanslerin rooli tässä sitten korostuu.

Tässä on kysytty sitten muista asioista. Edustaja Kiuru nosti esille sen, olisiko syytä selvittää myös esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan jäsenten taustoja. Tämä on kysymys, jonka johdosta katson, että ensinnäkin tätä keskustelua pitää käydä eduskunnassa parlamentaarisesti. [Mika Kari: Kyllä!] Niin kuin tässä edustaja Kari nosti esille, lähtökohtahan on se, että kuka tahansa voi asettua eduskuntavaaleissa ehdokkaaksi, jos täyttää ne perustuslain kriteerit. Siinä vaiheessa ei tietenkään pyydetä mitään turvallisuusselvitystä. Nyt kun säädettiin tästä tiedustelulainsäädännöstä, minun muistikuvani on se, että eduskunta itse päätyi siihen, että tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsenten osalta on kyse niin herkästä tiedosta, että siinä on syytä poiketa siitä pääsäännöstä, että edustajien taustoja ei sen kummemmin tarkisteta.

No, nyt tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa meillä on edessä varsin tärkeä ajanjakso. Me eletään kriittisiä aikoja. Tämä Venäjän hyökkäys Ukrainaan, sehän on räikeä rikos kansainvälistä oikeutta vastaan. Ja kun tässä salissa tullaan käymään keskustelua nyt siitä, mitä tämä merkitsee Suomelle, niin totta kai on tärkeätä, että kaikki se tieto, joka on luottamuksellista ja jota käsitellään eduskunnan valiokunnissa, pysyy valiokunnissa. Tältä osin toivon, että eduskunnassa käydään vaikkapa puhemiesneuvostossa nyt ensin keskustelua, onko tässä nyt tarve muutoksiin. Eduskunnan työjärjestys on minun käsittääkseni myös se paikka, jossa näistä asioista voi säätää. Tähän varmasti voidaan palata, mutta tähän liittyvät [Puhemies koputtaa] — niin kuin tässä puheissa tuli esille — myös nämä demokratianäkökohdat, ja tämä tasapainoilu pitää pitää mielessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Nyt keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan sitten tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.22.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.44.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Avaan keskustelun. Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

15.45 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Ehkä pitäisi sanoa vähän legendaarisesti, että anteeksi, nyt tämä tuli niin äkkiä, että...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pyytämättä ja yllättäen.

...pyytämättä ja yllättäen, että täytyy laittaa paperit kuntoon ja ottaa oikea paperi, ettei ala puhumaan parveketupakoinnista eikä myöskään tuosta osatyökykyisten työllistämisestä, vaan tiedustelutoiminnasta, jos, arvoisa puhemies, olen oikeassa kohdassa.

Laki tiedustelutoiminnan valvonnasta tuli voimaan kolme vuotta sitten helmikuun alussa 2019, ja sen jälkeen tiedusteluvalvonnan osalta ovat eduskunnassa useammat valiokunnat nostaneet esiin sen, että tiedusteluvalvontavaltuutetulla ei ole sijaista. Tämä puute on tunnistettu, ja tarve tälle lakimuutokselle on näin ollen varmasti yhteinen koko salin laidasta laitaan. Hyvä, että hallitus tuo nyt tämän esityksen eduskunnalle säädettäväksi.

Toinen asia, mistä tässä päivällä käytiin aikaisemminkin jonkun verran keskustelua, on tämä meidän tiedustelulainsäädännön kokonaisuus. Välillä politiikassa saavutettuja työvoittoja ja toimenpiteitä pidetään automaattisina ja itsestäänselvyyksinä, mutta erityisesti nyt jo kolmatta viikkoa kestänyt Venäjän armoton hyökkäyssota Ukrainaan ja muutenkin viimeaikaiset maailmanpoliittiset toimet ovat saaneet arvostamaan meidän sotilas- ja siviilitiedustelun lainsäädäntöpakettia, joka viime kaudella saatiin maaliin. Onneksi sen saimme säädettyä viime kaudella. Tässä koronan keskellä se ei kyllä mitenkään olisi ollut mahdollista.

Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru nosti esiin harkittavaksi, olisiko kansallisen turvallisuuden kannalta edustajien taustaselvityksen käyttöönotto tarpeellinen myös muissa kuin tiedusteluvalvontavalioikunnassa. Tätä pohdittiin silloin kolme vuotta sitten ja tultiin ainakin silloin tulokseen, että tämä olisi rajattu vain tähän tiedusteluvaliokuntaan. Toisaalta se voisi lisätä luottamusta, avoimuutta ja ehkä vähentäisi tiettyjä riskejä, mutta näen, kuten oikeusministeri Henrikssonkin tässä aikaisemmin sanoi, että se on parlamentarismin piirissä ja eduskuntaryhmien on syytä sitä arvioida eikä sitä näin ollen ole syytä kirjoittaa hallituksen esitykseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pelkonen, olkaa hyvä.

15.47 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kommentoisin lyhyesti myös tätä edustaja Talvitien äsken esiin nostamaa asiaa: edustaja Kiuru siis tänään nosti täällä salissa esille keskusteluun asian, joka koskee ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan jäseniä ja heidän taustojaan ja turvallisuustarkastuksen tekemistä myös näiden valiokuntien jäsenille ja luonnollisesti täten myös heidän varajäsenilleen. Pidän itse tätä ehdotusta kannatettavana ja ehdottomasti selvittämisen arvoisena.

Edustaja Kiuru nosti esiin myös sen, että tällainen selvitys mahdollisesti voitaisiin ehkä tehdä ensi kaudella, mutta kaikki tiedämme, että turvallisuusympäristömme on muuttunut radikaalisti. Itse olen sitä mieltä, että tällainen selvitys ehkä kannattaisi tehdä jo tällä hetkellä näissä valiokunnissa vaikuttaviin ihmisiin, mikäli se olisi mahdollista. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 141/2021 vp

Valiokunnan mietintö StVM 2/2022 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskusteluun, edustaja Koulumies.

Keskustelu

15.22 Terhi Koulumies kok: Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyssä teimme kokoomuksen lausumaehdotuksen, joka kuului seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen asunto-osakeyhtiöiden tupakointikieltojen määräämisen mahdollistamiseksi enemmistöpäätöksellä.” Teen tässä nyt kokoomuksen vastalauseen mukaisen lausumaehdotuksen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kiviranta.

15.22 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Hallitus on ohjelmansa mukaisesti jatkanut määrätietoista työtä tupakoinnin vähentämiseksi. Tupakoinnin vähentymisessä on ollut pitkään hyvää kehitystä, ja samalla tiellä tulee johdonmukaisesti jatkaa. Myös tupakkaveroa on johdonmukaisesti korotettu, ja se on myöskin omiaan edistämään tupakoinnin vähentymistä. Erityisen tärkeää on nuorten tupakoinnin vähentäminen — nuorena kehittynyt riippuvuus jää helposti päälle ja vaikeuttaa tupakoinnin lopettamista vanhempana.

Lisäksi kaikilla tulee olla mahdollisuus olla altistumatta passiiviselle tupakoinnille, joten tähän esitykseen sisältyvät tupakointikiellot ovat loogista jatkumoa hyvälle kehitykselle.

Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että esitys ei sisällä eräitä tupakka- ja nikotiinipoliitiikan kehittämistyöryhmän esittämiä toimenpiteitä, kuten tupakkatuotteiden ostoikärajan korottamista 20 vuoteen ja parveketupakoinnin kieltoa. Nämä toimenpiteet tulevat varmaan toteutumaan jo ennen pitkää, ja niitä valmistellaan, ja ne toteutuvat. Sinänsä on hyvä tietysti, että oppositiokin näihin asioihin on kiinnittänyt vastalauseessaan huomiota.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Zyskowicz.

15.24 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Jatkan tästä aiheesta eli tupakan ostoikärajan nostamisesta ja parveketupakoinnista, mistä myös edellinen edustaja eli edustaja Kiviranta puhui.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Nimittäin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä sivulla viisi lausutaan seuraavaa: ”Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useat lausunnonantajat ehdottivat, että tupakkatuotteiden ostoikäraja ja hallussapidon ikäraja nostettaisiin nykyisestä 18 vuodesta 20 vuoteen. Saadun selvityksen mukaan ikärajan nosto ehkäisee kokeiluja ja käytön säännöllistymistä nuorilla sekä kaventaa pidemmällä aikavälillä todennäköisesti väestön sosioekonomisia terveyseroja.” Eli oli erittäin hyvät perustelut ikärajan nostamiselle valiokunnan saaman selvityksen mukaan, ja useat lausunnonantajat ovat tätä ehdottaneet. En tiedä, onko yksikään lausunnonantaja tätä varsinaisesti vastustanut.

Valiokunta sen jälkeen toteaa kuitenkin seuraavaa: ”Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan esityksen valmistelun aikana arvioitiin, ettei ikärajojen korottamista työryhmän ehdottamalla tavalla ole tarkoituksenmukaista toteuttaa nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä.” — Piste. Ja sitten se varsinainen helmi: ”Asia vaatii ministeriön mukaan jatkoselvittelyä.” Nyt olisin kysynyt läsnä olevilta sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniltä, joita täällä toivottavasti on: mitäköhän jatkoselvittelyä tämä ikärajan korottaminen sosiaali- ja terveysministeriön mukaan vaatii?

Minä ymmärrän, herra puhemies, kun on laajakantoisia ja vaikeita asioita, että niitä pitää paljon selvittää ja sen jälkeen vielä jatkoselvittää, mutta en pysty ymmärtämään, en millään, mitä jatkoselvittelyä sosiaali- ja terveysministeriön mielestä vaatii se, että tupakkatuotteiden ostoikäraja nostettaisiin nykyisestä 18 vuodesta 20 vuoteen. En pysty ymmärtämään ja toivon, että joku paikalla oleva sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, tai jos ei sellaista ole, niin edustaja Kiviranta, joka on kaikkien alojen asiantuntija, [Naurua] antaisi vastauksen tähän kysymykseeni.

Lopuksi, herra puhemies, totean, että esillä valiokunnassa oli todellakin myös tämä parveketupakoinnin kieltämisen yksinkertaistaminen. Siinäkin valiokunta ei edennyt. Nythän prosessi on erittäin monimutkainen, byrokraattinen, kustannuksia vaativa, ja viime kädessä kunta asiasta päättää, toki sen harkinta on sidottua. Tämäkin asia toivottavasti tässä jatkotyössä korjaantuu.

Mutta tähän kysymykseen, jonka esitin tästä selvittämistarpeesta liittyen ikärajaan, toivoisin saavani vastauksen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie.

15.27 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tosiaan tupakkalain muutos, jossa kielletäisiin tupakointi muun muassa leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla. Mutta tähän alkuun: kannatan kokoomuksen edustaja Koulumiehen esittämää lausumaehdotusta.

Tosiaan laki kieltäisi tupakoinnin leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla. Ehdotetulla muutoksella suojataan ihmisiä, kuten pieniä lapsia, passiivisen tupakoinnin haitoilta. Nimenomaan tupakoinnille altistuminen ja passiivinen tupakointi on tärkeää ottaa huomioon, kun näitä rajoituksia tehdään. Kun esimerkiksi keuhkosityöpämäärät ovat nousseet nimenomaan niitten henkilöiden keskuudessa, jotka eivät ole itse tupakoineet, niin se, että on tupakoinnille altistunut tai passiivista tupakointia joutunut vuosia tai vuosikymmeniä tekemään vasten tahtoaan, on mahdollisesti altistanut myös myöhemmälle keuhkosityöväle.

Edustaja Zyskowiec toi hyvin esiin tässä tämän tupakan oston ikärajan noston ja ne kaikki jatkoselvitykset, mitä hallituspuolueet nyt haluavat siihen tehdä. Olisin mielellään kans-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

sa kysynyt salissa olevilta sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniltä tai hallituspuolueiden jäseniltä, mitähän nämä mahdolliset jatkoselvitykset ovat, jotka tässä asiassa ovat tarpeellisia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta teki kuitenkin hyviäkin tarkennuksia tähän hallituksen esitykseen, muun muassa sen, että yleisillä uimarannoilla rajattiin tämä kielto toukokuusta syyskuuhun. Se ei nyt koske koko vuotta, niin kuin oli hallituksen esitys. Mutta tähän parveketupakoinnin kieltoon ja siihen mahdollisuuteen, että taloyhtiössä voitaisiin se enemmistöpäätöksellä tehdä, on kyllä tarvetta vielä tulevaisuudessa palata.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Ollikainen.

15.29 **Mikko Ollikainen r:** Ärade talman! Förslaget om ändringen av tobakslagen är en del av regeringsprogrammets mål att minska beroende av rusmedel i vårt land, och även om tobaksrökningen har minskat markant under de senaste 40 åren så finns det större skillnader mellan befolkningsgrupper. Det som har kommit fram här är ju väldigt glädjande, att speciellt unga har minskat sitt rökande, men det är till exempel tydligt att tobaksrökning orsakar mer hälsoproblem bland lågt utbildade än högt utbildade. Det är alltid oroväckande då hälsoproblemen koncentreras till endast vissa grupper. Enligt det här förslaget ska förpackningar förenhetligas så att en övervakningsavgift för importörer införs. Det ska även bli förbjudet att röka på offentliga lekplatser och simstränder.

Arvoisa puhemies! Mainitsin aikaisemmin keskustelussa koskien tätä tupakkalakia, että viime vuosien aikana kuumennettavan tupakan ja sähkö tupakan käyttö on kasvanut ja suomalaiset käyttäjät vaihtavat mielellään perinteisen tupakan terveellisempään vaihtoehtoon. Koska nämä tuotteet ovat saatavilla naapurimaissa, Ruotsissa ja Virossa, mutta eivät meillä, uhka on, että niistä tulee uusi nuuska: kuluttajat ovat täällä, mutta verotulot menevät muualle. Toivon, että tätä asiaa seurataan ja tämä huomioidaan myös jatkossa tulevia tupakkalain uudistuksia ajatellen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 198/2021 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Mennään keskusteluun. Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

Keskustelu

15.31 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! En viime viikolla päässyt asian ensimmäiseen käsittelyyn, mutta luin kuitenkin aiheeseen liittyvän keskustelun ja huoma-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

sin, että kovin vähän puheenvuoroja oli käytetty vammaisten työllisyyteen liittyvistä haasteista. Asia on kuitenkin erittäin tärkeä, ja siksi tulin nyt käyttämään tämän puheenvuoron tähän toiseen käsittelyyn.

Puhemies! Työkanava-yhtiön tarkoitus on toimia osatyökykyisten työllistäjänä ja väylänä työmarkkinoille. Tuleva yhtiö rekrytoisi henkilöstöä, kun se tarvitsee työvoimaa, aivan kuten muutkin yritykset. Tällöin TE-toimiston työnantaja- ja yrityspalveluissa etsitään yhtiölle tarjolle työntekijöitä, jotka vastaavat tehtävän osaamistarpeeseen. Tässä tapauksessa erityistä olisi se, että TE-toimisto antaa tarjolle vaikeammassa asemassa olevia osatyökykyisiä. Näin saadaan työllistyville henkilöille tuoretta työkokemusta ja yleensä työelämäkokemusta sekä kohennetaan heidän työmarkkinavalmiuksiaan. Ilman yhtiön tarjoamaa mahdollisuutta näillä Työkanavan asiakkaiksi tarkoitetuilla henkilöillä ei juuri ole mahdollisuuksia työllistyä suoraan avoimille työmarkkinoille. Kannatan lämpimästi yhtiön perustamista, sillä meidän on tehtävä huomattavasti nykyistä enemmän sen eteen, että ihmiset voivat käydä työssä ja saada työstä myös palkkaa, kuten Työkanava-yhtiön kautta työllistyvät saavat. Kyse on nyt aidosta palkkatyöstä, ja tavoitteena ovat avoimet työmarkkinat toistaiseksi voimassa olevilla työsopimuksilla.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on siis tärkeä, mutta paljon jää vielä tekemättä. Kuten alussa sanoin, otan tässä kantaa vammaisten työllisyyden ja työllistymisen näkökulmasta. Ensinnäkin on tärkeää muistaa, että suuri osa vammaisista on täysin työkykyisiä, jos kohtuulliset mukautukset järjestetään työpaikoilla asianmukaisesti. Valitettavan moni työnantaja ei kuitenkaan tiedä niistä tukimuodoista, joita he voivat saada esimerkiksi kohtuullisten mukautusten tekemiseen. Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan tapauskohtaisesti toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mahdollisuus nauttia ja käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa — eli käydä myös töissä. Selvitysten mukaan työnantajat eivät tiedä riittävästi siitä, että heillä on mahdollisuus saada niin sanottua työolosuhteiden järjestelytukea kohtuullisten mukautusten toteuttamiseen.

Iso ongelma on myös se, ettei TE-toimistoissa ole riittävästi asiantuntijuutta eri vammaisryhmistä ja heidän tarvitsemastaan tuesta työllistymisen polulla. Kun tietoa ei ole, niin työnhakijan rinnallakulkijana on vaikea toimia eikä työnantajiakaan osata ohjata ja valmentaa. Tarvitaan siis tiedon lisäämistä mutta myös asennemuutoksia. Työnantajille suunnattua koulutusta ja tiedotusta on lisättävä ja osaavia työhönvalmentajia käytettävä enemmän myös työnantajien valmennukseen.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama tärkeä asia kehitysvammaisten tilanteesta. Suomessa on noin 40 000 kehitysvammaista henkilöä, joista työikäisiä on noin 25 000. Heistä vain noin 2—4 prosenttia on palkkatyössä. Noin 2 300 kehitysvammaista työskentelee tällä hetkellä niin sanotussa avotyötoiminnassa eli sosiaalihuollon palveluna tavallisella työpaikalla. Kehitysvammainen henkilö ei saa avotyöstä palkkaa, vaan sosiaalitoimi voi maksaa hänelle verottomana avustuksena työosuusrahaa korkeintaan 12 euroa päivässä. Kun henkilö ei ole työsuhteessa työnantajaan, hän ei saa muutakaan työsuhteeseen perustuvaa turvaa tai oikeuksia, kuten irtisanomissuojaa tai vuosilomaa. Tämän tilanteen muuttaminen olisi yhdenvertaisuuden kannalta todella tärkeää, ja Työkanava-yhtiö voi osaltaan olla korjaamassa tätä tilannetta. Lainsäädännön muutoksen lisäksi tarvitaan kuitenkin myös ajattelutavan muutosta, jotta vammaiset ymmärretään työelämässä tasavertaisiksi työntekijöiksi, joilla on samat oikeudet kuin muillakin työntekijöillä. Yhä useammalla kehitysvammaisella hen-

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

kilöllä on nykyisin ammattikoulutus, ja se mahdollistaa monenlaisien työtehtävien tekemisen normaalissa palkkatyössä, etenkin jos työelämään siirryttäessä on mahdollista saada oikeanlaista työhönvalmennusta. Kehitysvammaliiton selvityksen mukaan kehitysvammaisia henkilöitä palkkatyöhön palkanneet työnantajat ovat pääsääntöisesti erittäin tyytyväisiä päätökseensä.

Työnteosta tulisi tehdä myös kannattavaa. Suuri osa kehitysvammaisista on työkyvyttömyyseläkkeellä mutta haluaisi työskennellä joko kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva saa kuitenkin ansaita korkeintaan 855 euroa kuukaudessa: jos palkka on tätä suurempi, eläkettä ei makseta. Jotta työnteke on kannattavaa kehitysvammaiselle henkilölle, hänen tulee siis ansaita alle 855 euroa, jotta eläkkeen maksu ei keskeydy. Jokainen ymmärtää, että tämä ei ole omiaan kannustamaan työn vastaanottamiseen. Tämä kannustinloukku voidaan korjata niin sanotulla lineaarisella mallilla, jossa eläke pienenee vähitellen palkkatulon kohotessa. Lineaarinen malli helpottaisi myös muiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden tilannetta. Onneksi lakiesitys lineaarisen mallin käyttöönotoksi on parhaillaan valmistelussa sosiaali- ja terveysministeriössä, ja ennakkotiedon mukaan saisimme sen tänne eduskunnan käsittelyyn ensi syksynä.

Arvoisa puhemies! Kaikilla ihmisillä tulisi olla oikeus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, tehdä työtä ja kokea työpanoksensa olevan merkityksellinen ja hyödyllinen yhteiskunnalle. Merkityksellisyyden kokeminen edellyttää myös sitä, että työstä saa palkkaa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu onkin aiheellisesti kysynyt, olisiko syytä asettaa vammaisia työntekijöitä koskevia selkeitä rekrytointitavoitteita ja kehittää uudenlaisia tukitoimia, joiden avulla vammaisten palkkatyöhön osallistuminen olisi nykyistä useammin mahdollista. Suomi tarvitsee kaikkia kansalaisia ja kaikkien osallisuutta yhteiskunnassa — olemme kaikki tärkeitä myös työelämässä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Lehto.

15.38 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kannattavat osatyökykyisten työllisyyden edistämistä. Asiantuntijakuulemisten perusteella on kuitenkin nähtävissä, että Työkanava Oy:n perustamiseen liittyy merkittäviä riskejä suhteessa nykyisen välityömarkkinan toimintaan. Selvityksen perusteella vähempiriskinen ja kustannustehokkaampi vaihtoehto työllisyysmäärärahojen käyttämiseksi olisi käyttää ne nykyisten osatyökykyisten ja vammaisten työllistämiseen tähtäävien kolmannen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Olisi järjetöntä kaataa nämä toimijat valtion tuella ja samalla menettää hyvät ja jo nykyisellään toimivat palvelut sekä alueellinen asiantuntemus. Kuntaliiton esiin nostama huoli rahoituksen kestävyydestä ja sen riittävydestä on myös varsin aiheellinen.

Perussuomalaiset katsovat, että käsittelyssä oleva esitys on puutteellisesti valmisteltu eikä todennäköisesti johda sille esitettyihin tavoitteisiin, vaan kyse on ainoastaan näennäistoimesta, jolla yritetään paperilla osoittaa, että hallitus on tehnyt jotain hallitusohjelman mukaisen työllisyysasteen saavuttamiseksi.

Perussuomalaisten vastalause on kokonaisvaltaisesti perusteltu, jonka johdosta esitän, että hallituksen esitykseen 198/2021 sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Multala, poissa. — Edustaja Slunga-Poutalo.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

15.40 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Myös minä kannatan osatyökykyisten työllisyyden edistämistä — todellakin kannatan. En ole huolissani siitä, että tämä perustettava osakeyhtiö tulisi olemaan markkinahäirikkö. Olen huolissani siitä, että tämän perustettavan yhtiön toimintalogiikka on epäselvä: tarkoitus ei ole tuottaa voittoa, mutta siltä edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta. Olen myös huolissani siitä, että tämä osakeyhtiö romahduttaa alueellisen välityömarkkinaverkoston, ja sen aukon paikkaaminen on hidasta ja kallista. [Mari-Leena Talvitien välihuuto] Väliin putoavat ne, joita varten tässä toimia esitetään.

Toivon olevani väärässä, mutta siitä huolimatta kannatan edustaja Lehdon tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Talvitie.

15.40 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tavoitteet tällä lakimuutoksella ovat todella tärkeitä: kannustetaan heikossa työmarkkinatilanteessa olevia osatyökykyisiä työntekoon ja heidän työllistämiseensä ja mahdollistetaan sitä — siitä varmasti koko sali on samaa mieltä. Jokaisella suomalaisella pitäisi olla mahdollisuus tavallaan ja omiin kykyihinsä suhteutettuna työskentelyyn nimenomaan ottaen huomioon omat voimavarat ja kyky ja osaaminen.

Miksi hallitus sitten päätyi esittämään tällaista erillisyyhtiötä eikä esimerkiksi vahvistanut välityömarkkinoiden verkostomaista toimintatapaa, jonka juuri edustaja Slunga-Poutsalo tässä äsken nosti esiin? Todellakin jos tämä toiminta ei onnistu niin kuin ajatellaan, ja muutenkin jo tällaisena erillisyyhtiönä, se vaikeuttaa näiden välityömarkkinoiden verkostomaista toimintatapaa ja niitten vaikuttavuutta.

Arvoisa puhemies! TE-palveluita ollaan siirtämässä nyt TE-toimistoilta kunnille, ja se on myöskin yksi näkökulma, mikä tässä hallituksen esityksessä ei valitettavasti ole tullut huomioiduksi. Nyt kun palveluita hallitus valmistelee tämän tulevan kevään aikana kunnille, niin toivoisin näin kuntapäättäjänä ja pitkän linjan kuntatoimijana, kuten monet täällä varmaan ovat, että kunnat olisivat aidosti ja oikeasti mukana tässä valmistelussa. Jos ajatellaan, että kun meillä ovat sote-palvelut siirtyneet kunnilta valtiolle, niin STM on johtanut sitä valmistelua, ja nyt kun TE-palvelut siirtyvät TE-toimistoilta kunnille, niin kunnilla pitäisi olla paljon vahvempi rooli siinä valmistelussa.

Sitten tämä osaamisen puoli vielä: Kun tämä Työkanava-toiminta nyt sitten lähtee toimintaan, niin olisi tärkeää, että osatyökykyisillä olisi mahdollisuus jatkossakin jatkuvaan oppimiseen ja sen oman osaamisensa päivittämiseen. Ja jos olisi ollut mahdollisuus tässä vielä nostaa ja saada vastauksia hallituspuolueelta siihen, miten tämän oppisopimuskoulutuksen hyödyntäminen ja oman osaamisen päivittäminen ja jatkuva oppiminen otetaan paremmin tulevaisuudessa osatyökykyisten työllistymisessä huomioon. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nimikirjalain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 2/2022 vp

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 7/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n joukkorahoitusasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 228/2021 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 7/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 228/2021 vp sisältyvät 1.-9. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleiseurooppalaisen yksilöllisen eläketuotteen tarjoamista ja jakelua koskevan Euroopan unionin asetuksen täydentämisestä sekä Finanssi- valvonnasta annetun lain ja vakuutusyhtiölain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 229/2021 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 8/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 229/2021 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

10. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2021 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 19/2021 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.3.2022 pidettävään täysistuntoon.

11. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 16.3.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 15.49.

Pöytäkirja PTK 25/2022 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen